

Linnéuniversitetet

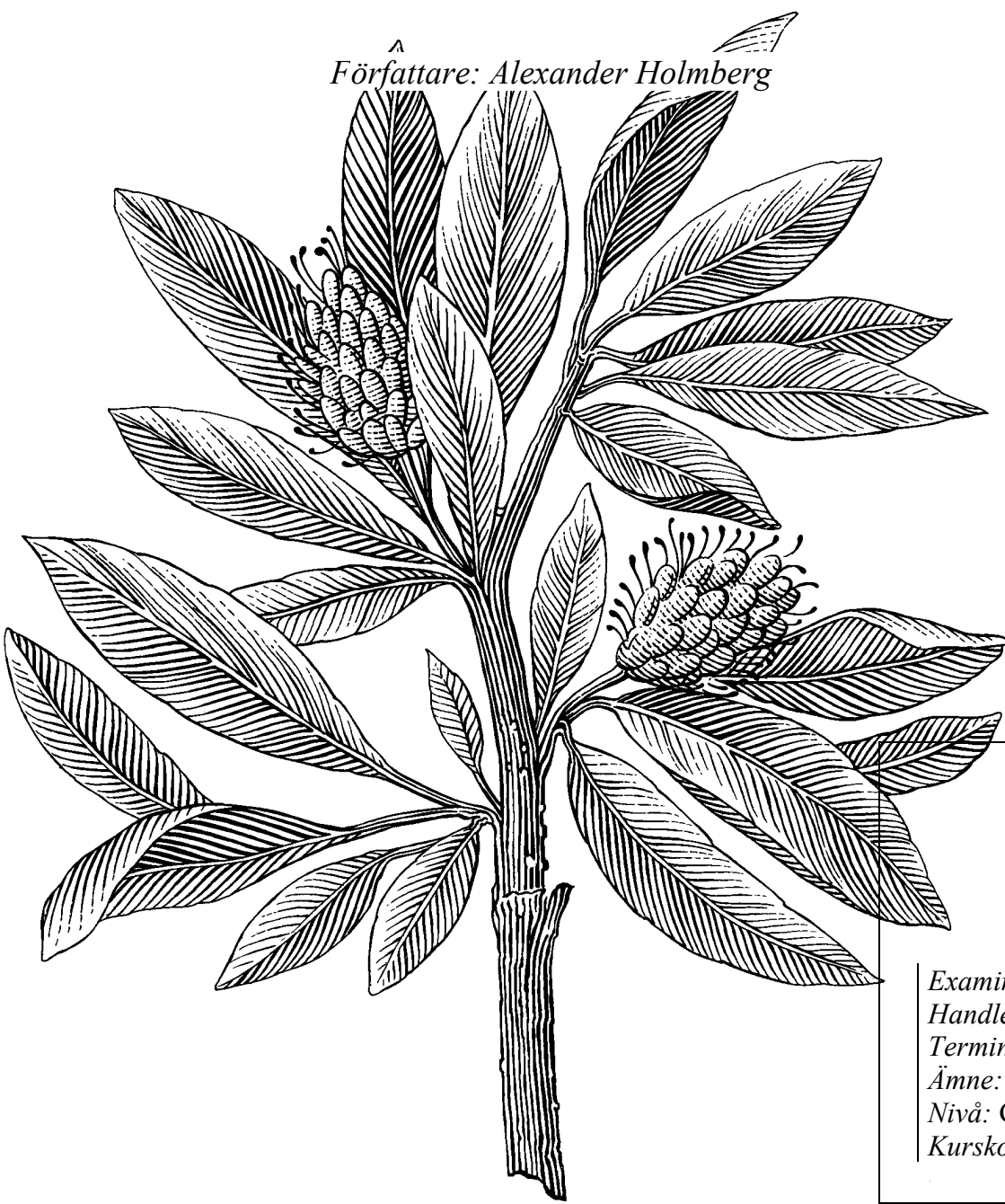
Institutionen för kulturvetenskaper

C-uppsats

Att hävda sig på marknaden

En analys av tidskriften Vakna!s missionsfunktion

^A
Författare: Alexander Holmberg

Examinator: Roland Hallgren
Handledare: Johan Adetorp
Termin: vt13
Ämne: Religionsvetenskap
Nivå: Grundnivå
Kurskod: GI1203

ABSTRACT

Syftet med detta arbete är att ta reda på hur tidskriften Vakna! är utformad i sin roll som missionsmaterial för Jehovas vittnen. För att göra detta genomförs en retorisk analys av tolv olika utgåvor av tidskriften. Denna analys relateras till teorier om sociala verkligheter, religiösa marknader och olika former av deprivation som orsak till religiositet. Resultatet av arbetet visar på att Vakna! på många sätt är retoriskt utformat för att marknadsföra organisationen Jehovas vittnen och dess budskap som produkter på en religiös marknad. I relation till deprivationsteorier framgår det även en bild av en idealisk predisposition för att tilltalas av budskapet i Vakna!. Denna innehåller bland annat en religiös bakgrund i form av en stark gudstro, en otrygghet gentemot omvärlden, otillfredsställande sociala förhållanden med mera.

Nyckelord: Jehovas vittnen, retorik, Vakna, mission, deprivation, religiös marknad, budskap

INNEHÅLL

1 INLEDNING.....	3
2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	5
3 Teoretiskt perspektiv	6
3.1 Sociala verkligheter	6
3.2 Deprivationsteori.....	7
3.3 Religiös marknad.....	8
4 METOD OCH MATERIAL.....	10
4.1 Undersökningsmetod.....	10
4.2 Urval.....	12
4.3 Databearbetning.....	13
5 Tidigare forskning	15
6 BAKGRUND.....	17
6.1 Förutsättningar för mission	17
6.2 Missionsstrategier.....	19
6.3 Jehovas vittnen.....	21

7 RESULTAT	30
7.1 Argumenterande artiklar.....	30
7.2 Ethosartiklar	43
7.3 Resultatsammanfattning.....	49
8 DISKUSSION.....	51
8.1 Utformning för att övertyga.....	51
8.2 Religiös marknad.....	55
8.3 Behov.....	56
8.4 Slutdiskussion.....	58
9 SAMMANFATTNING.....	60
10 REFERENSLISTA.....	61
10.1 Litteratur.....	61
10.2 Internet.....	62
10.3 Arbetsmaterial.....	62

1 INLEDNING

Jehovas vittnen är en religiös organisation som enligt mina erfarenheter ofta rör upp mycket känslor hos människor när de kommer på tal vilket oftast kommer till uttryck i negativa ordalag. Jehovas vittnen är en organisation som enligt flera definitioner kan kategoriseras som en sekt.¹ Trots detta har jag i detta arbete valt att benämna dem som antingen *organisationen* eller *Jehovas vittnen*. Då avsikten med detta arbete är att utgå från ett så objektiva perspektiv som möjligt har jag avstått från att använda beteckningen sekt. Detta har gjorts på grund av att ordet sekt i vardaglig användning lätt ger upphov till negativa konnotationer. Jehovas vittnen har själva på sin hemsida även bestridit att de skulle vara en sekt.² Trots att de använt sig av en sektdefinition utan religionsvetenskaplig förankring anser jag att det skulle innebära en stark positionering emot deras organisation att ändå använda sig av begreppet sekt.

Jehovas vittnen har länge haft en positiv medlemstrend även om denna på senare tid har börjat avstanna.³ Under sin tid har organisationen även fått utstå ett antal stora bakslag då exempelvis undergångsförutsägelser inte ägt rum som utlovats.⁴ Trots detta har de alltid återhämtat sig och fortsatt sin utveckling. Hur de lyckats med att locka människor till att ansluta sig till organisationen är därmed något som kan anses vara intressant att ta reda på utifrån ett religionsvetenskapligt perspektiv. Att genomföra ett heltäckande arbete utifrån denna frågeställning är dock en uppgift som inte är genomförbar i det aktuella sammanhanget. Mitt arbete har därmed begränsats till att enbart undersöka en av de aspekter som kan ha en roll i hur Jehovas vittnen attraherar nya medlemmar.

Religionssociologen Göran Gustafsson menar i sin bok *Tro, samfund och*

---

1 (A)Gustafsson Göran (1997). *Tro, samfund och samhälle – Sociologiska perspektiv*. s31

2 www.jw.org/sv/jehovas-vittnen/faq/inte-en-sekt/ 130521

3 (A)Gustafsson s111, Liedgren Dobronravoff Pernilla (2007). *Att bli, att vara och att ha varit – om ingångar i och utgångar ur Jehovas vittnen i Sverige*. s15, 36

4 Liedgren s45

samhälle(1997) att ett omfattande missionsarbete är en av anledningarna till att organisationer som Jehovas vittnen har en förhållandevis lyckad utveckling.⁵ Mina egna erfarenheter av kontakt med Jehovas vittnen har i skrivande stund sträckt sig till att omfatta diskussioner med missionerande representanter samt läsning av delar av organisationens tryckta material. Detta material har främst varit i form av tidskrifterna *Vaktornet* och *Vakna!*. Då jag i och med detta har en direkt erfarenhet av det material som förekommer i missionssammanhang har funderingar väckts runt dess roll i värvandet av nya medlemmar. Hur dessa tidskrifter kan tänkas påverka bevarandet av den befintliga medlemsskaran är även det något som blivit föremål för funderingar vilka dock inte kommer att tas upp i detta sammanhang.

Istället för att då kartlägga hela organisationen runt Jehovas vittnen har jag valt att fokusera på en av de två nämnda tidskrifterna, nämligen *Vakna!*. Det arbete jag valt att genomföra innehåller därmed en analys av innehållet i denna tidskrift. Resultatet av analysen relateras till teorier som förklarar förhållandet mellan de aspekter som kan göra en religiös rörelse attraktiv i relation till andra religiösa eller samhällsföreteelser.

---

5 (A)Gustafsson s121

2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med detta arbete är att analysera hur tidsskriften Vakna! är utformad som marknadsföringsmaterial för organisationen Jehovas vittnen. Analysen av denna utformning är även avsedd att ställas i relation till tidsskriftens missionskontext. På så sätt är arbetet ämnat att belysa de aspekter som kan vara väsentliga för ett lyckat missionsarbete. Arbetet med detta tas upp utifrån följande frågeställningar:

- ▲ Hur är innehållet utformat för att övertyga läsaren om aktuella budskap?
- ▲ På vilket sätt är utformningen av Vakna! uppbyggd i relation till en religiös marknad?
- ▲ Vilka egenskaper eller behov bör en läsare av Vakna! ha för att i så stor utsträckning som möjligt tilltalas av de budskap som förmedlas?

3 TEORETISKT PERSPEKTIV

Detta kapitel utvecklar arbetets teoretiska utgångspunkt och presenterar teorier om sociala verkligheter, deprivation som motivation till religiositet och religiösa marknadsförhållanden i ett sekulärt samhälle.

3.1 Sociala verkligheter

I boken *The social construction of reality* (1966) presenterar Peter Berger och Thomas Luckmann teorier om sociala verkligheter.⁶ I enlighet med dessa teorier utgår detta arbete från en syn på religiösa trossystem som ett uttryck för en typ av social verklighet. Sociala verkligheter uppstår och upprätthålls genom att grupper av människor tillsammans tolkar sin omvärld och ger den mening som en sammanhängande värld.⁷ Med tiden byggs sociala verkligheter upp med hjälp av olika institutioner. En institution utgörs av någon form av typifierat beteende som utförs av människor i en specifik roll.⁸ Ett lagsystem innehåller exempelvis förväntningar om olika specifika beteenden och även olika förhållanden till systemet som individer förväntas inrätta sig i. För att en social verklighet skall behålla sin trovärdighet behöver de institutioner den utgörs av bemöta allt eventuellt ifrågasättande av dess legitimitet.⁹ En legitimering innebär då att den aktuella institutionens uttryck tillskrivs någon form av kognitiv mening som på så sätt rättfärdigar dess existens.¹⁰

I de sammanhang där människor kommer i kontakt med alternativa sociala verkligheter kan det i vissa fall uppstå en situation där individer väljer att ta till sig en alternativ verklighet.¹¹ I missionssammanhang innebär det att religiösa rörelser aktivt strävar efter

---

6 Berger L. Peter, Luckmann Thomas (1966). *The social construction of reality – A treatise in the sociology of knowledge*. s13

7 Berger, Luckmann s33

8 Berger, Luckmann s72

9 Berger L. Peter (1967). *The sacred canopy – elements of a sociological theory of religion*. s29

10 Berger, Luckmann s111

11 Berger, Luckmann s126

att människor skall överge sin ursprungliga världsbild till förmån för den verklighet rörelsen omfattas av. Berger och Luckmann beskriver sådana processer som olika former av socialiseringar.¹² Att konvertera till en religiös tro innebär i detta sammanhang att man går från en primär verklighet till en sekundär.¹³ Då den primära verkligheten är utgångspunkten i förhållande till den nya kommer den alltid att påverka utfallet av den sekundära socialisationen.¹⁴ För att den sekundära socialiseringen skall vara så lätt som möjligt krävs det att båda verkligheterna i så stor mån som möjligt liknar varandra.¹⁵

3.2 Deprivationsteori

För att en konvertering skall vara möjlig krävs det hos den potentiella konvertiten en mottaglighet för något i den aktuella rörelsens budskap vilket brukar benämnas som predisposition.¹⁶ En religionssociologisk teori som fokuserar på mänsklig predisposition för religiöst utövande är deprivationsteorin. Denna teori förklarar tillägnet av religiös tro och engagemang genom att det skulle tillfredsställa ett behov hos individen.¹⁷ Sociologen Charles Glock skall enligt Inger Furseth och Pål Repstad ha utvecklat teorier som innefattar ett flertal olika typer av behov.¹⁸ Dessa olika typer av behov beskrivs exempelvis som social, ekonomisk, organisk, etisk eller psykologisk deprivation.¹⁹

Med den sociala deprivationen menas att individen lider brist på tillgångar eller egenskaper som kan vara socialt eftertraktade medan den ekonomiska deprivationen

---

12 Berger, Luckmann s149

13 Berger, Luckmann s150

14 Berger, Luckmann s160

15 Berger, Luckmanns 160

16 Holden Andrew (2002). *Jehovah's witnesses – Portrait of a contemporary religious movement*. s51

17 Furseth Inger, Repstad Pål (2005). *Religionssociologi – en introduktion*. s152

18 Furseth, Repstad s152

19 Furseth, Repstad s152

innebär att man lider på grund av en svår ekonomisk situation.²⁰ Ser man då till den organiska deprivationen så innebär denna att individen i relation till andra lider av sjukdom eller funktionshinder. Den etiska deprivation uppstår istället då en individ upplever att dennes värderingar ligger i konflikt med samhällets och därmed inte får något utrymme.²¹ Ytterligare en typ av deprivation är den psykiska som innefattar den psykiska hälsan i relation till hur man klarar av att hantera tillvaron. Något som i vissa fall benämns som existentiell deprivation och i andra är inkluderat i den psykiska är hur man hanterar existentiella frågor som exempelvis den om livets mening.²² Utifrån deprivationsteorin menas då att exempelvis religiöst engagemang kan kompensera eller trösta individer som upplever någon form av brist inom de olika deprivationsområdena.²³

3.3 Religiös marknad

Sverige, tillsammans med många andra länder där Jehovas vittnen är aktiva, kan i dagsläget anses vara relativt sekulariserade då det religiösa området präglas av pluralism och privatreligiositet.²⁴ Med sekulariserat avses i detta sammanhang att en stor del av samhället och kulturen tagit avstånd från religiösa inslag.²⁵ Den pluralistiska situationen innebär i ett sådant samhälle att en mängd olika verklighetsdefinitioner, ofta i form av religiösa rörelser, konkurrerar om människors deltagande.²⁶

I en sådan samhällssituation skapas en religiös marknad där de olika aktörerna blir tvungna att anpassa sig till en mer marknadsekonomisk modell i sitt missionsarbete.²⁷ I dessa situationer är det inte bara religiösa rörelser som konkurrerar med varandra utan

---

20 Furseth, Repstad s152

21 Furseth, Repstad s152

22 Furseth, Repstad s152

23 Furseth, Repstad s153

24 Svanberg Ingvar, Westerlund David(red) (2008). *Religion i Sverige*. s32

25 Berger s107

26 Berger s127

27 Berger s138

det förekommer även att andra ideologiska rörelser agerar på denna marknad.²⁸ Därmed ställs det stora krav på att de olika aktörerna anpassar sig till dessa förhållanden för att lyckas med att attrahera nya medlemmar.²⁹ I ett land som Sverige har man gått ifrån en situation med en religion med nära statligt samarbete till en sekulär marknad. Det kan då tänkas att de tankar som påverkat denna utveckling är något som den religiösa marknaden anpassar sig efter. Religionssociologen Peter Berger beskriver i sin bok *The sacred canopy*(1967) att den största effekten av en religiös marknad innebär att det ställs större krav på rationalitet från de religiösa rörelsernas sida.³⁰ Utöver detta är det enligt Berger även vanligt att religionen blir mer privatbetonad och att övernaturliga inslag hamnar i bakgrunden.³¹

När skilda syner på verkligheter konkurrerar på den religiösa marknaden blir rörelserna även tvungna att hantera existensen av andra rörelser.³² Ur denna hantering kan det i vissa fall uppstå konflikter då rörelserna ofta legitimeras på helt skilda sätt.³³ Detta innebär att de religiösa rörelserna behöver ha en stark plausibilitetsstruktur för sin verklighet för att kunna hantera kontakten med alternativa verkligheter.³⁴ För att lyckas med detta krävs det ofta att aktuell rörelses världsbild legitimeras som överlägsen alla andra alternativ.³⁵ Den pluralistiska situationen kan även medföra att religioner med liknande utformning av sina sociala verkligheter inleder ekumeniska samarbeten för att på så sätt stärka den egna positionen.³⁶

---

28 Berger s137

29 Berger s138

30 Berger s140

31 Berger s147

32 Berger Luckmann s106

33 Berger Luckmann s106

34 Berger s150

35 Berger Luckmann s126

36 Berger s143

4 METOD OCH MATERIAL

I detta kapitel presenteras den metod som valts för detta arbete, material samt hur resultatet bearbetats.

4.1 Undersökningsmetod

I min undersökning har jag valt att använda mig av en kvalitativ analysmetod. Denna analys baseras främst på en retorikanalys enligt en modell presenterad av retorikanalytikern Bo Renberg i hans bok *Retorikanalys*(2007). Vid en retorisk analys av ett material bör man avgränsa vilken diskursiv kontext som analysen utgår från.³⁷ För detta arbete kommer denna kontext att utgöras av det missionsammanshang där det aktuella materialet förekommer. Då materialet även är utformat för användning i andra sammanhang än enbart vid missionering är detta något som kommer att tas hänsyn till i arbetet med analysen. Anledningen till att jag valt retorikanalys som metod beror främst på att retorik är något som är inblandat i alla handlingar som ämnar att påverka.³⁸ Detta blir då relevant utifrån materialets missionskontext i och med att mission strävar efter att påverka människor att ta till sig en trosuppfattning. Angående analysen bör det även poängteras att det i analyskedet inte kommer att förekomma någon värdering av hur väl de retoriska elementen är utformade. Analysen behandlar istället enbart hur olika element i materialet kan relateras till retoriska begrepp medan eventuell värdering eller missionsfunktion sker i tolkningen av resultatet.

Enligt Renberg bör man i en analys av denna typ inleda med att undersöka i vilken syfteskontext materialet skall analyseras i.³⁹ Analysen begränsas här till det som man enligt Renberg skulle kunna kalla för en marknadsföringskontext.⁴⁰ Detta grundar sig på att arbetet utgår ifrån Peter Bergers teorier om en religiös marknad som behandlar hur religiösa rörelser marknadsför sig i en pluralistisk situation⁴¹ Detta innebär att analysen fokuserar på

37 Mooney Annabelle (2005). *Rhetoric of religious "Cults" - Terms of use and abuse.* s130

38 Renberg Bo (2007). *Retorik-analys – En introduktion.* s14

39 Renberg s16

40 Renberg s18

41 Berger s138

hur materialet är framställt i argumentationen för sitt budskap, hur eventuell informerande framställning yttrar sig och även hur detta framställs i positiv respektive negativ bemärkelse.⁴²

Enligt språkforskaren Annabelle Mooney i boken *Rhetoric of religious "Cults"* (2005) är tematiska framställningar av artiklar vanligt förekommande hos material likt det aktuella arbetsmaterialet.⁴³ Analysen av materialet inleds därmed med att den tematiska framställningen av tidskrifternas artiklar undersöks. På så sätt identifieras och kategoriseras olika typer av artiklar. Varje artikel analyseras sedan efter Renbergs dispositionsmodell.⁴⁴ I denna modell analyseras hur artikeln i sin inledning försöker väcka intresse för att sedan presentera utgångspunkten för artikeln och dess huvudsyfte.⁴⁵ Därefter analyseras artikelns eventuella argument och avslutande sammanfattning av budskapet.⁴⁶

Argumentationsdelen av analysen fokuserar främst på vad Renberg kallar för argumentationsmedel vilka här benämns som *ethos*, *logos* och *pathos*.⁴⁷ Att analysera ett materials framställning av *ethos* innebär att man undersöker både hur materialet framställer sändaren i texten samt hur mottagaren tilltalas i syfte att stärka budskapets trovärdighet.⁴⁸ Analysen av materialets *logos* sker genom att man studerar dess språkliga argumentation.⁴⁹ En sådan analys sker inledningsvis genom att man identifierar materialets tes eller huvudsakliga budskap.⁵⁰ Nästa steg blir då att analysera materialets olika argument för att se hur de fungerar för att stödja budskapet eller tesen.⁵¹ Dessa argument kan i sig också anspela på *ethos*, *logos* eller *pathos*.⁵² För att analysera hur ett argument relaterar till *logos* kan man exempelvis se till vilka premisser argumentet stödjer sig på.⁵³ *Ethos* kan här

---

42 Renberg s17-19

43 Mooney s140

44 Renberg s24-25

45 Renberg s24-25

46 Renberg s25

47 Renberg s26

48 Renberg s27

49 Renberg s30

50 Renberg s30

51 Renberg s32

52 Renberg s33-36

53 Renberg s34

exempelvis visa sig genom att argumentet stödjer sig på något eller någon som anses vara trovärdig medan ett pathosargument är utformat för att mottagaren först skall reagera känslomässigt för att sedan inte ifrågasätta det vidare.⁵⁴

I analysen av hela materialets pathos fokuseras det på att undersöka hur materialet anspelar på känslor, värderingar hos mottagaren för att öka dennes mottaglighet för det aktuella budskapet.⁵⁵ Då det aktuella materialet inte enbart består av skriftlig text används vid detta steg såväl som i analysen av ethos även en stilistisk retorikanalys av materialets framställning av både text och bild. I avseende på texten så undersöks här vilken typ av språkbruk som används och hur det relaterar till andra sammanhang för att på så sätt eventuellt stärka budskapets ethos eller pathos.⁵⁶ På samma sätt analyseras materialets layout för att se hur det relaterar till liknande material i andra sammanhang.

Med hjälp av den presenterade metoden i sin helhet ämnas analysen ge svar på hur materialet är utformat för att övertyga. Resultatet av detta bör även kunna visa på hur materialet förhåller sig till en religiös marknad genom eventuell marknadsföring av organisation och budskap i relation till andra religiösa traditioner. Vad gäller frågeställningen om hur den idealiske mottagaren yttrar sig ur materialets synvinkel fokuseras det främst på analysen av materialets pathosframställning. Resultatet av denna kan därefter relateras till den beskrivna deprivationsteorin för att ta reda på vilka egenskaper eller behov denna ideala mottagaren skulle kunna ha.

4.2 Urval

Det material som valts ut för att göra detta arbete är alla utgåvor av tidskriften *Vakna!* från år 2012 vilket innefattar en urgåva i månaden. *Vakna!* har främst valts på grund av att den är vanligt förekommande i missions-sammanhang. Därmed bör det finnas en rimlig anledning att anta att detta även påverkat tidskriftens innehåll. Att *Vakna!* är den

---

⁵⁴ Renberg s35-36

⁵⁵ Renberg s29

⁵⁶ Renberg s39

tidskrift som valts framför exempelvis *Vaktornet*, som också förekommer i missionssammanhang, beror främst på hur innehållet i tidskrifterna beskrivs. Innehållet i *Vaktornet* beskrivs som att fokusera på hur världshändelser kan relateras till bibeln medan innehållet i *Vakna!* istället beskrivs som att uppmuntra uppbyggandet av tro genom att relatera tro till vardagliga områden.⁵⁷ Även om båda tidskrifterna tillsammans med en mängd annat material skulle vara relevant för ett arbete av denna typ har ett urval varit tvunget att göras. I och med att mission främst handlar om att ta till sig eller bygga upp en ny tro och materialet analyseras utifrån en sekulär kontext föll valet på *Vakna!*.

Att materialet är begränsat till att vara publicerat under ett och samma år beror främst på att reliabiliteten skall vara så hög som möjligt inom tidsramarna för arbetet. För att kunna identifiera kopplingar till exempelvis aktuella världshändelser, rådande tendenser i samhället eller dylikt skulle en så samtida kontext som möjligt vara att föredra. En analys av eventuellt visuellt material kan även den tänkas gynnas av en relativt samtida kontext då analys av bilder, som det framhävs av bland annat Annabelle Mooney, är beroende av att man förstår de kulturella koder som ofta är införlivade i dessa.⁵⁸ Med dessa samtidskriterier i åtanke har material från år 2012 valts ut även om material från vilket av de senaste åren som helst förmodligen skulle vara lika lämpligt.

En aspekt med det valda materialet skulle dock kunna innebära viss problematik då utformningen av materialet har sitt ursprung i en annan kultur än den svenska. Då det i detta fallet rör sig om en amerikansk kulturell kod som ändå på många sätt är införlivad i den svenska kulturen bör detta dock inte innebära någon större risk för avgörande misstolkningar. Dessa tidskrifter är även ämnade att spridas över hela världen och översättas till en mängd olika språk vilket innebär att det även kan vara rimligt att anta att utgivarna medvetet är försiktiga med att inkludera material som enbart kan förstås i dess upphovskontext.

---

⁵⁷ www.jw.org/sv/publikationer/tidsskrifter 130510

⁵⁸ Mooney s23

4.3 Databearbetning

Inledningsvis bearbetas materialet genom att tidskrifternas olika artiklar kategoriseras efter dess utformning och tematiska innehåll. Varje artikel i de aktuella tidskrifterna analyseras därefter var för sig. Resultaten av analyserna sammanställs sedan i relation till övriga artiklar tillhörande samma kategori. I denna sammanställning framförs enbart de resultat som är kvantifierbara inom respektive kategori eller som av andra anledningar kan vara värda att diskutera.

Artiklar som visar sig vara svåra att kategorisera behandlas olika beroende på vad som framkommer av den retoriska analysen. De artiklar som inte visar prov på retoriska uttryck som skiljer sig från vad som framkommit i analysen av övriga kategorier utelämnas ur resultatet. Motiveringen till detta är att en beskrivning av resultaten av dessa artiklar kan anses vara överflödigt då den inte är statistiskt relevant och inte heller tillför något nytt till diskussionen. Om en svårkategoriserad artikel däremot visar på ett för arbetsmaterialet unikt retoriskt förhållningssätt presenteras analysen av denna som en egen kategori.

5 TIDIGARE FORSKNING

Forskning inriktad på Jehovas vittnen eller liknande rörelser tycks utifrån mina efterforskningar vara relativt begränsat förekommande. En forskare som studerat Jehovas vittnens relation till den moderna världen är sociologen Andrew Holden. Han beskriver i sin bok, *Jehovah's witnesses*(2002) olika aspekter av livet som ett Jehovas vittne. En sådan aspekt är exempelvis hur organisationen förhåller sig till sin omvärld. Syftet med boken är enligt Holden att förmedla en bild av hur Jehovas vittnen ser på världen.⁵⁹ Detta har han valt att göra genom att utföra fältarbeten i en församling i staden Blackburn.⁶⁰ I slutsatserna kring sitt arbete visar Holden bland annat på att Jehovas vittnen som organisation har en dubbelbottnad relation till samhället och dess moderna uttryck. Både i sin lära och i sin verksamhet tas det på många sätt avstånd från samhället och moderna företeelser. Samtidigt menar Holden att de inte avstår från att använda sig av samhällliga rättigheter, ny teknik med mera i sitt organisationsarbete.⁶¹ Vad gäller människor som attraheras av Jehovas vittnen kommer Holden fram till att det oftast rör sig om människor med begränsade sociala valmöjligheter i livet samt en negativ inställning till det moderna samhället.⁶²

I avhandlingen *Att bli, att vara och att ha varit*(2007) fokuserar Pernilla Liedgren Dobronravoff på vilka företeelser som föregår ett val att gå med eller gå ur Jehovas vittnen. Frågeställningar som hon utgår ifrån i sitt arbete är exempelvis, finns det omständigheter som gör individer mer mottagliga för organisationens budskap och hur solidaritet skapas inom organisationen med mera.⁶³ Liedgren har valt att genomföra sitt arbete genom att intervjua ett antal medlemmar och före detta medlemmar om hur det gick till när de gick med respektive gick ur Jehovas vittnen. I relation till detta analyserar hon även en dagbok skriven av en före detta medlem under dennes

---

59 Holden s xi

60 Holden s3

61 Holden s174-175

62 Holden s173-174

63 Liedgren s14

utgångsprocess.⁶⁴ I slutsatserna av detta arbete framhåller hon att det krävs olika former av mottaglighet tillsammans med religiösa och sociala förutsättningar för att en individ skall gå med i Jehovas vittnen.⁶⁵ Hon menar även att det genom resultatet av arbetet går att visa på att både ingångs- och utgångsprocessen följer ett antal tydliga faser som en individ måste gå igenom för att antingen gå med eller gå ur Jehovas vittnen⁶⁶

Annabelle Mooney har i sin bok *The rhetoric of religious 'cults'* (2005) undersökt litteratur och tal från sekt- och antisektklassade rörelser utifrån ett retoriskt perspektiv. Syftet med detta arbete beskrivs som att undersöka hur sektdiskurs och sektretorik relaterar till varandra.⁶⁷ Genom att jämföra de retoriska uttryck som förekommer i de analyserade materialen arbetar hon med att identifiera likheter dem emellan.⁶⁸ I slutsatsen visar Mooney att sekters retoriska texter är utformade i enlighet med normen för marknadsföring inom företagsvärlden där det är medlemskap i aktuell sekt som marknadsförs.⁶⁹ Hon visar även på hur antisektrörelser använder ett liknande tillvägagångssätt där det istället är en världsbild med negativ syn på sekter som marknadsförs.⁷⁰

---

64 Liedgren s98, s106

65 Liedgren s200

66 Liedgren s200

67 Mooney s4

68 Mooney s3

69 Mooney s131-134

70 Mooney s135

6 BAKGRUND

I denna del arbetet ges en översiktlig bild av kristen mission och de olika sätt som detta kan ta sig uttryck. Även en ytlig bakgrund till organisationen bakom Jehovas vittnen ges i detta kapitel.

6.1 Förutsättningar för mission

Mission är något som genomförs i många olika sammanhang och av många olika organisationer och gemenskaper vilket inneburit att ämnet har en lång och rik historia. På grund av att detta arbete inriktar sig på organisationen Jehovas vittnen tar detta kapitel upp temat mission ur en kristen kontext och ämnar främst att ta upp bakomliggande tankar till mission och några exempel på olika tillvägagångssätt.

Den kristna missionsbefallningen, som står att finna i bibeln, är något som är relevant för alla kristna samfund men kan variera i uttryck beroende på vilka bibelverser som betonas.⁷¹ Matteusevangeliet är en av dessa verser som tydligast förknippas med missionsbefallningen.⁷²

”Åt mig har getts all makt i himlen och på jorden. Gå därför ut och gör alla folk till lärjungar: döp dem i Faderns och Sonens och den heliga Andens namn och lär dem att hålla alla de bud jag har gett er.”⁷³

Även i Markusevangeliet återfinns en väletablerad uppmaning till mission.⁷⁴

”Gå ut överallt i världen och förkunna evangeliet för hela skapelsen. Den som tror och blir döpt skall räddas, men den som inte tror skall bli dömd”⁷⁵

För ett samfunds identitet kan missionsdelen av verksamheten ofta vara lika viktig som

---

71 Stoor Thomas (2002). *Mellan mission och dialog – Kristna trossamfund och mötet med det mångreligiösa Sverige*. s198

72 Stoor s17

73 Bibeln. Övers: Bibelkommissionen (2000). s1194, Matt 28:18

74 Morgan David (2005). *The sacred gaze – Religious visual culture in theory an practice*. s154

75 Bibeln. s1223, Mark 16:15

läran då det är i mötet med utomstående människor som identiteten definieras.⁷⁶ Dessa missionerande möten med omvärlden är oftast inte begränsade till en specifik plats utan kan ske både i icke-kristna miljöer såväl som på samfundets hemort.⁷⁷ Målet med samfundens yttre verksamhet är ofta att konvertera människor till den kristna lära som samfundet anser vara den rätta.⁷⁸ Förutom den bibliska uppmaningen kan den missionerande verksamheten ofta motiveras genom att man upplever det som sitt uppdrag att se till att människor inte går förlorade.⁷⁹ Tanken är då att människan skall bli räddad genom omvändelse till en personlig tro till läran.⁸⁰

Sverige kan idag anses vara ett mångreligiöst och sekulariserat land.⁸¹ Sådana förhållanden innebär att vilken inställning ett aktuellt samfund har till andra trostraditioner kan vara avgörande både vad gäller missionering i utlandet och i hemlandet. Thomas Stoor beskriver i sin bok *Mellan mission och dialog*(2002) två olika förhållningssätt som samfund har gentemot andra trostraditioner som benämns som exklusiv och inklusiv hållning.⁸² Dessa skiljer sig från varandra genom att den exklusiva hållningen innebär att alla andra trosyttringar än den egna är falsk medan den inklusiva innebär en syn där Gud ses som större än religioner och att alla religioner är uttryck för någon typ av gudslängtan.⁸³ Skillnaden mellan dessa förhållningssätt märks bland annat i fallet med diakoni där samfund med inklusiv hållning ofta ser syftet med detta mest som en solidarisk välgörenhetsverksamhet.⁸⁴ Hos samfund med exklusiv hållning är det vanligt att man istället har missioneringen som huvudsakligt syfte bakom även denna verksamhet.⁸⁵

---

76 Stoor s17

77 Stoor s17

78 Stoor s20

79 Stoor s291

80 Stoor s291

81 Svanberg, Westerlund s32 , Stoor s27

82 Stoor s25

83 Stoor s25

84 Stoor s200

85 Stoor s243

6.2 Missionsstrategier

Missionering är något som kan ske i många olika former och en av dessa som nämnts är diakoni där man genom att försöka hjälpa utsatta människor i olika sammanhang även strävar efter att sprida sin tro.⁸⁶ Vad gäller valet av metod och teologisk fokusering i missionsarbetet är det den rådande samhällskontexten som avgör.⁸⁷ I relation till exempelvis diakonin så kan detta yttra sig i att man i länder med hälsoproblem fokuserar på sjukvård i sin missionering medan man i andra sammanhang försöker bidra med utbildning till lokalinvånarna.⁸⁸ Vad gäller den utbildning som erbjudits i sådana sammanhang har denna i de flesta fall strävat efter att öka läskunnighet för att på så sätt gynna bibelläsning.⁸⁹ Även utbildning inom naturorienterade ämnen har varit vanligt förekommande med viss variation gällande biologiska teorier som darwinism och dylikt.⁹⁰ När det gäller samfund som missionerar på andra platser än i hemlandet har det även varit vanligt att man upprättat missionsstationer som fungerat som härbärgen, hotell, sjukstationer med mera.⁹¹

Missionerande rörelser har i sitt arbete ofta tagit hjälp av olika former av material för att sprida sitt budskap. Sedan reformationen har de mest framträdande av dessa varit det tryckta materialet, främst representerat av bibeln och psalmboken.⁹² Senare har många rörelser på egen hand startat egna bokförlag med mera där det förekommit utgivande av diverse uppbyggelselitteratur.⁹³ Utöver det tryckta materialet har många rörelser under det senaste århundradet tagit den nya tekniken till hjälp och har med hjälp av radio och

---

86 Stoor s204

87 Hallencreutz Carl F (1991). *Missionsvetenskapliga perspektiv*. s19

88 Hallencreutz s67

89 Hallencreutz s91

90 Hallencreutz s88

91 Hallencreutz s82

92 (A)Gustafsson s145

93 Hallencreutz s90

TV i olika utsträckning lyckats sprida sitt budskap.⁹⁴ Idag är det även vanligt förekommande att organisationer använder sig av internet för att nå ut till människor.

En annan form av material som varit aktuell i missionssammanhang sedan lång tid tillbaka är det visuella materialet. Material av denna typen har ofta utformats för att visualisera centrala ideologiska och religiösa teman.⁹⁵ För att dessa bilder och dylikt skall fungera så bra som möjligt som missionsmaterial har de ofta varit i form av enkla, instruerande framställningar så befriat från symboliska eller teologiska framställningar som möjligt.⁹⁶ Dessa relativt enkla former av framställningar har fått denna utformning då det visat sig att detta har underlättat för människor att ta till sig budskapet.⁹⁷ En annan teknik som varit vanligt förekommande i missionssammanhang är att man strävat efter att anpassa bildframställningar till de bildtraditioner hos den grupp man riktar sin missionsverksamhet mot för att inte väcka motstånd.⁹⁸ Detta kan exempelvis yttra sig i att avbilda gestalter enligt etnicitetnormen i den aktuella miljön med traditionella klädedräkter och så vidare.⁹⁹

Symboler och visuella element har, när det gäller spridandet av religiösa idéer haft ytterligare en roll i mer fientliga sammanhang. Ett exempel på detta är fenomenet iconoklasm. Detta begrepp innebär att idéer eller institutioner som hålls heliga av vissa attackeras på grund av att andra uppfattar dem som felaktiga.¹⁰⁰ Att utifrån detta fysiskt eller på andra sätt attackera representationer för olika religiösa idéer eller dylikt är något som har varit vanligt förekommande i missionssammanhang.¹⁰¹ Att exempelvis bruka våld mot visuella representationer ses i flera religiösa sammanhang som att skada det representerades reella makt.¹⁰² Att i någon form attackera representationer av en annan

---

94 (A)Gustafsson s152-163

95 Morgan s155

96 Morgan s154

97 Morgan s161

98 Morgan s157

99 Morgan s162

100 Morgan s140

101 Morgan s126

102 Morgan s126

tro är även ett vanligt sätt att i relation till denna stärka den egna trons trovärdighet.¹⁰³

6.3 Jehovas vittnen

Jehovas vittnen är en religiös organisation med ett ursprung i USA och 1870-talet.¹⁰⁴

Enligt organisationens officiella hemsida är den idag verksam i 239 olika länder världen över och har där över sju och en halv miljon aktiva medlemmar.¹⁰⁵ Organisationen har överlag haft en väldigt god medlemsutveckling på senare tid men har främst ökat i fattigare delar av världen.¹⁰⁶ I Sverige har organisationen varit verksam sedan början på 1898 och har under 1900-talet haft en stadigt ökande medlemsskara.¹⁰⁷ År 2005 hade organisationen som mest över tjugotvå tusen aktiva medlemmar i Sverige.¹⁰⁸

Organisationens situation i världen kan skilja sig väldigt markant beroende på vilket land det rör sig om.¹⁰⁹ Detta kan sträcka sig mellan allt ifrån att vara relativt normaliserade i samhället till att vara bannlysta och vara tvungna att bedriva sin verksamhet i hemlighet, vilket varit fallet i exempelvis Ryssland.¹¹⁰

Som organisation styrs Jehovas vittnen från sitt huvudkontor, eller Betel som det kallas, i New York och Pennsylvania.¹¹¹ Organisationen ledning har absolut auktoritet över hela verksamheten och dess medlemmar.¹¹² Fram till 1977 styrdes organisationen av ett antal olika självutnämnda ledare men har sedan dess styrts av en kollektiv ledningsgrupp.¹¹³ Från ledningen i huvudkontoren är världen sedan indelat i successivt

---

103 Morgan s117-125

104 Liedgren s14

105 www.jw.org 130326

106 Svanberg, Westerlund s198

107 (A)Gustafsson s111

108 Liedgren s15, s36

109 Mooney s5

110 Liedgren s79, Mooney s5

111 Liedgren s26

112 Holden s10

113 Svanberg, Westerlund s198

mindre områden och kretsar ända ner till församlingsnivå.¹¹⁴ Ansvarspositioner på de olika nivåerna är något som tillsätts av ansvariga för den organisationsnivån strax över vilket innebär en starkt hierarkisk struktur.¹¹⁵ På församlingsnivå är inflytandet uppdelat genom att vissa manliga vittnen har titeln äldstebroder eller biträdande tjänare.¹¹⁶ Att inneha titeln äldstebroder innebär att dessa män förutom de normala kraven på ett vittne även har ett ansvar för församlingen genom att ansvara för sammankomster och främja att medlemmarna i församlingen lever upp till sina skyldigheter med mera.¹¹⁷ De biträdande tjänarna är oftast yngre män som hjälper äldstebrodererna för att med tiden själva bli äldstebroder.¹¹⁸

Jehovas vittnen är en organisation vars situation i samhället inte är helt självklar. Bemötandet av organisationen är något som varierar starkt i världen beroende på vilket land det rör sig om.¹¹⁹ I vissa länder är medlemskap i organisationen straffbart medan den i andra länder inte behandlas annorlunda än andra religiösa traditioner.¹²⁰ Inom Jehovas vittnen har man gällande sina teologiska tolkningar ett absolut och exklusivt sanningsanspråk vilket tillsammans med de strikta reglerna för medlemskap har medfört att organisationen i många fall klassas som en sekt.¹²¹ I och med det exklusiva sanningsanspråket har organisationen även avskilt sig från andra kristna samfund och deltar därför heller inte i några ekumeniska sammanhang.¹²² Vad gäller deltagande i samhällsengagemang är detta från auktoritetshåll förbjudet.¹²³ Detta beror främst på att det omgivande samhället, enligt organisationens lära, ses som ett domän där människor kontinuerligt utsätts för Satans frestelser.¹²⁴ Som ett vanligt exempel på detta kan man ta

---

114 Liedgren s26

115 (A)Gustafsson s115

116 Liedgren s27

117 Liedgren s27

118 Liedgren s26

119 Liedgren s47

120 Liedgren s47

121 (A)Gustafsson s31

122 Liedgren s48

123 Holden s11

124 Holden s12

deltagande i nationalistiska högtider eller hedrande av dess symboler.¹²⁵ Att ta avstånd från detta motiveras bland annat med att det kan liknas vid en form av avgudadyrkan.¹²⁶ Den inställning som råder gällande engagemang i det övriga samhället har i flera olika sammanhang inneburit problem för medlemmarna. I Sverige har detta exempelvis yttrat sig i att vittnen under 1900-talet fängslats för att de vägrat göra militärtjänst.¹²⁷ Även om organisationen överlag har en negativ hållning gentemot de omgivande samhällen där den är aktiv uppmanas ändå medlemmar att följa dess lagar sålänge de inte strider mot det som uppfattas som Guds lag.¹²⁸

Inom Jehovas vittnen har man en förhållandevis snäv definition av vem som räknas som medlem. För att få räknas som ett Jehovas vittne krävs bland annat att man aktivt deltar i missionerandet av organisationens lära med mera.¹²⁹ Detta innebär att de personer som av olika anledningar väljer att inte göra detta, i organisationens ögon betraktas som avhoppare även om de fortfarande delar tron på organisationens lära.¹³⁰ Hade även dessa individer räknats som medlemmar i organisationens statistik, likt hur många andra samfund gör, skulle antal vittnen i Sverige snarare ligga runt 35 000 istället för 22 000.¹³¹ Ett exempel likt detta kan då ses som ett av de belägg på den exklusiva medlemssynen som finns hos Jehovas vittnen.

I Pernilla Liedgren Dobronravoffs avhandling om vad hon beskriver som ingångar och utgångar ur Jehovas vittnen ges en utförlig bild om hur det kan vara att vara medlem i Jehovas vittnen.¹³² Även om upplevelsen av detta kan variera mycket står det klart att medlemskapet är något som genomsyrar stora delar av individens vardag.¹³³ Ett exempel på detta är medlemmarnas veckoscheman som upprättas i samråd med ansvariga i

---

125 Mooney s13

126 Mooney s13

127 Liedgren s13

128 Svanberg, Westerlund s199

129 (A)Gustafsson s112

130 Liedgren s33

131 (A)Gustafsson s112

132 Liedgren

133 Liedgren s20

församlingen.¹³⁴ Genom dessa regleras till exempel fritidsaktiviteter, missionerande tjänstgöring osv.¹³⁵ Även medlemmarnas umgänge är något som regleras och man bör som vittne exempelvis inte umgås med icke-vittnen annat än i omvändningssyfte.¹³⁶ I övrigt förespråkas även en förhållandevis asketisk hållning där medlemmarna förväntas lägga all sin fritid på att fördjupa sin tro och exempelvis inte spendera pengar på nöjen som skulle kunna komma församlingen till nytta istället.¹³⁷

Den täta kontakt som individen har med församlingen och det stora inflytande denna sedan har på individen spelar en stor roll för organisationens fortlevnad på flera olika sätt. För medlemmar som är födda in i församlingen stärks socialiseringen in i organisationen så tidigt som möjligt genom att engagera dem i verksamheten så ofta som möjligt.¹³⁸ När barnen kommer upp i den ålder då de kan ta till sig information från olika mediala källor är det även vanligt att detta är starkt kontrollerat för att barnen inte skall komma i kontakt med vad som upplevs som tvivelaktiga element på denna väg.¹³⁹ Vad gäller nya vuxna medlemmar sker denna socialisering successivt genom att dennes identitet omformas till att fullt ut stämma överens med organisationens norm.¹⁴⁰ Detta sker bland annat med den kontinuerliga utbildning som medlemmen får men även genom församlingens gemenskap. Organisationen erbjuder en stark social gemenskap för att underlätta för medlemmen att ta avstånd från sitt tidigare liv.¹⁴¹ Av medlemmen krävs även ett starkt engagemang i gemenskapen för att minska riskerna med inflytandet från det samhälle som denne tidigare var del av.¹⁴²

Inom Jehovas vittnen finns ett antal verksamhetsområden som drivs på kontinuerlig basis. Några av mest förekommande av dessa verksamheter är gudstjänster, bibelstudier

---

134 Liedgren s20

135 Liedgren s20

136 Liedgren s20

137 (A)Gustafsson s114

138 Holden s128

139 Holden s128

140 Holden s58

141 Holden s58

142 Holden s58

och att gå i tjänsten. All verksamhet inom organisationen kännetecknas av en starkt rationalistisk anda vilket bland annat märks genom den stora avsaknaden av mystiska rituella element som ofta är vanligt förekommande inom andra kristna traditioner.¹⁴³

Av dessa aktiviteter är det främst att gå i tjänsten som skiljer sig från mer utbredd kristen praktik. Att gå i tjänsten är vittnenas främsta sätt att missionera och som nämnts något som krävs av varje vittne för att denne skall räknas som ett fullvärdigt Jehovas vittne.¹⁴⁴ Förr har detta varit hårt tidskontrollerat och för vissa uppgått ända till 90 timmar i månaden.¹⁴⁵ Idag har man frångått den absoluta tidshållningen till att vara mer anpassat efter det aktuella vittnets förutsättningar. Att gå i tjänsten innebär oftast att man går från dörr till dörr för att sprida läran men även missionsaktivitet på exempelvis internet kan idag räknas.¹⁴⁶ Att utveckla dessa områden är något som prioriteras inom organisationen och genom tryckt utbildningsmaterial utbildas medlemmar bland annat i att starta konversationer och presentationstekniker som på många sätt liknar kommersiell säljarstrategi.¹⁴⁷

Den lära som är rådande inom Jehovas vittnen utgår från den kristna tanken om bibelns helighet som Guds ord.¹⁴⁸ Jehovas vittnen använder dock en egen översättning, Den nya världens översättning, och organisationens tolkning av bibeln skiljer sig på ett flertal punkter från mer etablerade kristna tolkningar.¹⁴⁹ Denna tolkning ses även som den enda rätta tolkningen och bibeln anses inte kunna förstås på något annat sätt.¹⁵⁰ Denna tolkning utgår helt ifrån organisationens ledning och eventuella egna tolkningar hos medlemmar eller hos andra ses som att vara i strid med organisationens lära.¹⁵¹

Organisationens tolkning skiljer sig bland annat från traditionell kristen tradition

---

143 Holden s59

144 Liedgren s27

145 Liedgren s27

146 Liedgren s27

147 Holden s74

148 Liedgren s29

149 Liedgren s29

150 (A)Gustafssons63

151 Holden s22

gällande synen på förhållandet mellan Gud, Jesus och den heliga anden vilka vittnena ser som tre skilda entiteter.¹⁵² Sann tro anses att enbart vara beroende av kärlek till Gud vilket innebär att man inte firar några högtider förutom en åminnelse av Jesu lidande.¹⁵³

Missionsbefallningen är även den en aspekt av tron som har stor påverkan på organisationens verksamhet.¹⁵⁴ Detta har sitt ursprung i övertygelsen om att vi idag lever i det som kallas den sista tiden innan Gud skall återskapa sitt styre.¹⁵⁵ Detta innebär att den rådande världsordningen styrs av Satan och bidrar till att pröva människors lojalitet till Gud.¹⁵⁶ Vittnenas roll i detta är att sprida den rätta läran till hela världen vilket är villkoret för att Satan skall avsättas och Guds rike upprättas.¹⁵⁷ Utöver detta så kännetecknas vittnenas tro av att man lägger stor vikt vid blodsförbudet och äktenskapslöftet.¹⁵⁸ Överlag har teologin hos Jehovas vittnen ett stort fokus på bibelns mer apokalyptiska delar och ger en väldigt negativ syn på omvärlden som ses som fördärvad utan hopp om räddning.¹⁵⁹ Även om det rör sig om en monistisk religion så innebär exempelvis tankar om Jehovas vittnen kontra den fördärvade uttryck för en i många fall dualistisk ideologi.¹⁶⁰ I och med organisationens huvudsakliga lokalisering till USA återspeglar många av de aktuella lärorens förhållanden som upplevs i organisationens amerikanska kontext.¹⁶¹

Moral är också ett tema som får stor uppmärksamhet i organisationens läror. Idag gäller detta främst betoning av normer för familjelivet som ofta präglas av konservativa värden och patriarkal hierarki.¹⁶² I ett land som Sverige är detta ofta något som organisationen får mycket kritik för men ser man till exempelvis USA så är detta sällan

---

152 Liedgren s29

153 Liedgren s29

154 Liedgren s29

155 Holden s7

156 Holden s24

157 Holden s7

158 Liedgren s29

159 (A)Gustafsson s115-116

160 (A)Gustafsson s63

161 Liedgren s33

162 Liedgren S49

en punkt som får någon kritisk uppmärksamhet.¹⁶³ Detta är då en av punkterna där organisationens amerikanska kontext spelar in då den moralsyn som finns inom Jehovas vittnen bättre harmoniserar med det amerikanska samhället än exempelvis det svenska.¹⁶⁴

Jehovas vittnens missionsarbete fokuserade till en början på att locka med de olika privilegier man menade skulle komma alla vittnen till godo vid införandet av Guds rike.¹⁶⁵ Idag väljer man ofta att istället fokusera på medlemmarnas viktiga uppgift i att sprida det evangeliska budskapet vidare.¹⁶⁶ Gustafsson menar att genom att denna missionsuppgift ger medlemmarna en känsla av utvaldhet samt en mening med livet förklaras hur missionsarbetet i sig, förutom att nå ut till nya människor, även är en del som lockar nya medlemmar.¹⁶⁷ Han menar även att organisationens elitistiska tankar tillsammans med exempelvis nya medlemmars upplevelse av ekonomisk och social deprivation har bidragit till organisationens goda utveckling.¹⁶⁸ Tanken om att det i stor utsträckning är de tillänkta rekryternas mottaglighet som avgör om missionsarbetet lyckas delas även av Liedgren.¹⁶⁹ Enligt henne sker den största delen av rekryteringen genom medlemmarnas familjer, vänner, arbetskamrater och endast undantagsvis utanför dessa kategorier.¹⁷⁰ Utöver detta menar hon bland annat att det är främst individer med konventionell kristen uppväxt som väljer att söka sig till Jehovas vittnen.¹⁷¹ Genom att även framhäva att just kunskap om bibeln är det som är det väsentligaste framställer man sig som en intellektuell rörelse vilket bidrar till att profilera rörelsen.¹⁷² Att Jehovas vittnen vid ett flertal tillfällen hävdade att världens undergång, harmageddon är nära

---

163 Liedgren s79

164 Liedgren s79

165 Liedgren s39

166 Liedgren s39

167 (A)Gustafsson s121

168 (A)Gustafsson s121

169 Liedgren s143

170 Liedgren s30

171 Liedgren s62

172 Mooney s73

förestående skall även det ha medfört ett ökat intresse för organisationen.¹⁷³ Att undergången låtit vänta på sig vid de utpekade tillfällena har dock fått direkta konsekvenser i ett tapp av medlemmar.¹⁷⁴

Jehovas vittnen har idag ett flertal olika metoder för att missionera och ge tillfällen för medlemmarna att utföra sin missionstjänstgöring. Den metod som är mest tillämpad är att gå från dörr till dörr för att försöka sprida sitt budskap till oinvidiga människor.¹⁷⁵ Att tala om sin tro är för Jehovas vittnen en handling som visar kärlek till Gud.¹⁷⁶ Dock är ett vanligt förfarande att organisationens budskap även sprids i form av tryckt material.¹⁷⁷ Detta material är oftast i form av tidskrifterna Vaktornet och Vakna! som med sin ca 125 000 tryckta exemplar varje månad är Sveriges två största religiösa tidskrifter.¹⁷⁸ Ansvariga för utformningen och publiceringen av dessa tidskrifter är organisationens kontor i Pennsylvania i USA.¹⁷⁹ Enligt Jehovas vittnens officiella hemsida är syftet bakom utgivningen av Vaktornet att relatera världsliga händelser till bibelns profetior och sprida budskapet om Guds stundande rike.¹⁸⁰ Tidskriften Vakna!s syfte beskrivs istället vara att visa hur vardagliga problem kan hanteras och bygga upp tron på ett gudomligt löfte om en ”fridfull och trygg värld”¹⁸¹. Utöver dessa tidskrifter har Jehovas vittnen en mängd andra publikationer som idag finns tillgängliga i både tryckt och digitalt material och man har även uppsjö av annat material i form av bland annat musik, film, skrifter i teckenspråk med mera.¹⁸² På organisationens hemsida finns allt detta tillgängligt för fri nedladdning både för allmänheten och intresserade vittnen.¹⁸³

---

173 Liedgren. s43

174 Liedgren. s45

175 (A)Gustafsson s121

176 Bibel- och traktsällskapet. Vaktornet(2002). Skolan i teokratisk tjänst: utbildning till nytta för dig s5

177 Mooney s77

178 (A)Gustafsson s148

179 www.jw.org 130328

180 www.jw.org/publikationer/tidskrifter 130328

181 www.jw.org/publikationer/tidskrifter 130328

182 www.jw.org/publikationer 130328

183 www.jw.org/publikationer 130328

Texter främst riktade till praktiserande vittnen är dock även det något som finns fritt tillgängligt via organisationens digitala bibliotek.¹⁸⁴ Bland dessa texter finns det bland annat studiematerial till organisationens förkunnare som bland annat skall syfta till att lära förkunnaren att muntligt presentera organisationens budskap på ett sätt som når fram till mottagaren på så bra sätt som möjligt.¹⁸⁵ Jehovas vittnens grundare Charles T Russell skall enligt Ingmar Gustafsson, Bengt Samuelsson och Per Sundberg i ett tal 1909 ha beskrivit förkunnandets konst på följande sätt:

”motsäg till en början inte de troende. Kom först fram med sådana sanningar som även de tror, till dess ni fått deras uppmärksamhet och förtroende, sedan skall ni så småningom dra fram det nya. Säg dock så litet som möjligt, försök hellre sälja boken, ty den talar bättre och är skriven i syfte att vinna målet”¹⁸⁶

Dessa strategier är något som vittnen fortfarande idag uppmanas att anamma även om uppmaningarna i modernt undervisningsmaterial inte använder sig av samma tydliga språk som Russell skall ha gjort.¹⁸⁷

Vaktornet och Vakna! är inte bara tidskrifter för att informera medlemmar och andra utan de har en mycket större betydelse för organisationen än så.¹⁸⁸ Dessa tidskrifter används bland annat för att skapa en enhetlig verksamhet världen över då alla församlingar och medlemmar i hela världen förväntas fokusera sina gemensamma verksamheter runt aktuell utgåva.¹⁸⁹ Den används exempelvis som tematisk grund för de regelbundna mötena och studiegrupperna.¹⁹⁰ Detta innebär att för den kontinuerliga verksamheten och ledningens styrande av organisationen har vaktornet en lika betydelsefull roll som bibeln.¹⁹¹

---

184 wol.jw.org/sv/wol/d/r14/lp-z/1102001050

185 Bibel- och traktsällskapet. Vaktornet(2002). s66-67

186 (B)Gustafsson Ingmar, Samuelsson Bengt, Sundberg Per (1983). *Nyreligiösa rörelser i Sverige : en kort presentation*. s30

187 Bibel- och traktsällskapet. Vaktornet(2002). s62

188 Holden s67

189 Holden s66

190 Holden s66

191 Holden s67

7 RESULTAT

Resultatet i detta kapitel är uppdelat i kategorier av artiklar som presenteras var för sig. Kategorierna är även uppdelade under rubrikerna *argumenterande artiklar* och *ethos artiklar* beroende på hur artiklarnas innehåll yttrat sig.

7.1 Argumenterande artiklar

Temaartiklar

Den kategori som jag valt att benämna som temaartiklar kännetecknas främst att de i alla de aktuella utgåvorna är den inledande artikeln som även är kopplad till omslagssidan och utgåvans titel. Innehållet i temaartiklarna har även en gemensam nämnare i att de beskriver ämnen som relaterar till olika företeelser som är aktuella i samhällsdebatter världen över. Exempel på sådana ämnen är ärlighet, styvfamiljer, sociala medier och domedagsföreställningar.¹⁹²

En majoritet av dessa artiklar inleds med att temat på något sätt illustreras på omslaget av tidskriften, exempelvis med en ödelagd storstad relaterat till domedagstemat.¹⁹³ Beroende på vad som skildras används olika sätt som kan tänkas påverka läsarens känsla inför det presenterade ämnet vilket då blir en del av en pathosframställning. Detta kan exemplifieras genom att de artiklar som skildrar ämnen som tas upp i negativ bemärkelse skildrar krig, förstörelse, konflikter eller olika negativa beteenden.¹⁹⁴ På detta sätt skapas en känsla av obehag inför artikelns ämne. De artiklar som istället tar upp ett mer neutralt eller positivt laddat ämne, som till exempel hur man lyckas i skolan eller skapar en fungerande styvfamilj skildras istället med glada människor i

---

¹⁹² Watch tower Bible and tract society Pennsylvania, Vakna! 2012. januari s1-9, februari s1-9, april s1-9, september s1-9

¹⁹³ Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. september s1

¹⁹⁴ Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s1, mars s1, maj s1, juli s1, augusti s1, september s1, december s1

harmoniska miljöer.¹⁹⁵ Majoriteten av utgåvorna har även en fråga eller ett påstående om det aktuella ämnet på sitt omslagsblad.¹⁹⁶ Exempel på sådana frågor och påståenden är ”fungerar det att vara ärlig?”¹⁹⁷ och ”Ensamföräldrar kan klara av utmaningen!”¹⁹⁸. Denna typ av frågor eller påståenden skapar tillsammans med illustrationerna en premiss runt de olika ämnena.

I ett av numren förekommer en förhållandevis subtil teknik för att påverka. Utgivaren har här ställt en inledande fråga med tre underfrågor med vissa ord i marginellt annorlunda typsnitt. Dessa ord bildar tillsammans ett svar på frågeställningarna i sin helhet men det är inte samma svar som återfinns i artikeln. Frågeställningarna det rör sig om är ”Vad skulle **du** förändra? Vad **måste** förändras? Vad **kommer att** förändras?”¹⁹⁹ där de fetstilta orden är de som i tidskriftens framställning skiljer sig i typsnitt.

Utformningen av argumentationen runt de olika ämnena skiljer sig till viss del beroende på om ämnet skildras utifrån en positiv eller negativt betonad premiss. Den övervägande delen av artiklarna skildrar sitt ämne utifrån en negativ premiss och i dessa fall går det även att identifiera en struktur som är relativt genomgående. Denna struktur byggs upp genom en premiss, bakgrund om det aktuella ämnet och en argumentationsdel som leder fram till författarens budskap.²⁰⁰ De artiklar som istället har en mer positiv premiss, som till exempel artiklar om hur man kan lyckas med svåra familjesituationer eller skolan, följer däremot inte lika tydligt någon gemensam struktur utan är individuellt utformade.²⁰¹

I de artiklar som utgår från en negativt laddad premiss befästs denna ytterligare genom

195 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. februari s1, april s1, oktober s1, november s1

196 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s1, februari s1, mars s1, maj s1, juni s1, juli s1, augusti s1, november s1, december s1

197 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s1

198 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. november s1

199 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. juli s1

200 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari, mars, maj, juli, augusti, september, december

201 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. april, oktober, november

beskrivningar av negativa företeelser i världen och hur dessa sprids och omfattar hela samhället.²⁰² I dessa beskrivningar riktas ofta frågor till läsaren som strax därefter besvaras av författaren. Ett exempel på detta kan tas från Vakna!'s januari nummer

”MÅSTE man ta till oärliga metoder för att lyckas i affärslivet? Svaret är nej. Faktum är att oärlighet ofta motverkar sitt eget syfte. Varför det? En förklaring är den så kallade ”förtroendefaktorn”.”²⁰³

Denna typ av framställningar är något som skulle kunna relateras till ett ethosskapande då författaren framstår som kunnig när man som läsare får upplevelsen av att frågor får definitiva svar. Ytterligare en konsekvens av att ställa frågor i texten skulle kunna vara att läsaren blir mer okritisk och inte formulerar egna frågor. Referenser är något som används flitigt i artiklarna. Exempel på vad som refereras till är statistik, Bibeln, forskningsresultat, tidsskrifter, hemsidor, politiker, odefinierad personer.²⁰⁴ Användningen av dessa referenser påverkar då textens ethos beroende på läsarens inställning till den eller det som refereras.

I beskrivningar av rådande situationer presenteras även de orsaker som anses vara bakomliggande. Dessa beskrivs ofta som att vara av vardaglig karaktär och kunna påverka vem som helst till att ge prov på ett negativt beteende som till exempel korruption.²⁰⁵ I ett flertal av artiklarna främställs den rådande mentaliteten i samhället, teknikutveckling, media eller dylikt vara orsakerna till att människor pressas till dåligt beteende. Här tas även upp vilka konsekvenser som det kan innebära att ge efter för negativ påverkan vilket stärks av korta anekdoter från människor som gjort just detta.²⁰⁶ Dessa beskrivningar relateras även i många av fallen till hur bibeln beskriver

---

202 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s2-5, mars s2-7, maj s2-5, juli 2-8, augusti 2-7, september s2-7, december 2-7

203 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s6

204 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s4, mars s5, maj s4, juli s8, augusti s7, september s5-7, december s6

205 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. maj s5

206 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s4-5, mars 4-7, maj s4-5, juli s4-8, augusti s6-7, december s3-4

människans och världens ofullkomlighet under den sista tiden.²⁰⁷

Artiklarna avslutas med att det ges någon form av lösning på de beskrivna problemen. Lösningar framställs i de allra flesta fall som att innebära att man skall lita till Gud, Bibelns profetior eller följa olika bibliska principer.²⁰⁸ Ethos i dessa argument byggs upp genom referenser till människor som löst sina problem på detta sätt och bibelcitat som beskriver hur man skall hantera problem. Även bilder med glada och nöjda människor som utför aktiviteter kopplade till argumenten bidrar till att bygga upp ethos²⁰⁹ I vissa fall används även referenser till andra källor som självhjälpsböcker vilket får en liknande effekt.²¹⁰ Ett annat retoriskt fenomen som förekommer i argumentationerna är att de inleds med att ett motargument presenteras. Detta avfärdas kort därefter med hjälp av referenser till forskning eller genom att författaren godtyckligt hävdar att det är felaktigt.²¹¹ I relation till detta stärks då även på detta sätt ethos i författarens egna argument. Ett exempel på en sådan argumentation kan ses i hur olika undergångsteorier bemöts med denna formulering:

”För det första bygger de på mänskliga spekulationer, och människor har aldrig varit speciellt bra på att gissa vad som ska hända i framtiden. För det andra skulle mänsklighetens eventuella överlevnad bero på slumpen. För det tredje skulle de som överlevde en sådan katastrof verkligen få kämpa för att hålla sig vid liv”²¹²

Vidare i argumentationen beskrivs engagemang i Jehovas vittnen som det enda rätta sättet att komma nära Gud och förstå Bibeln på rätt sätt.²¹³ Då utöver samhället även

---

207 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. mars s4, maj s4, juli s9, september s9,

208 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s6-9, februari s6-9, mars s7-9, april 3-9, maj s6-9, juni s6-9, juli s9, augusti s8-9, september s8-9, oktober s3-9, november s4-10, december s8-9

209 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s7-9, februari s6-9, mars s7-9, april 3-9, maj s6-9, juni s6-9, juli s9, augusti s8-9, september s8-9, oktober s3-9, november s4-10, december s8-9

210 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. oktober s9

211 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s6, mars s7-8, maj s4, juli s9, september s8

212 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. september s8

213 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s7-9, maj s7, jul s9, augusti s9, november s10, december s9

andra religiösa rörelser framställs som en bidragande orsak till de olika problem som behandlas i artiklarna kan denna argumentations ethos stärkas.²¹⁴ Detta sker då genom att Jehovas vittnen på detta sätt ställs i opposition till både samhället och andra religioner vilket innebär att de framstår som det bästa alternativet.

Språket används i ett flertal av artiklarna på ett sätt som kan tänkas styrka textens ethos. Detta sker bland annat genom att läsaren tydligt tilltalas med användande av ord som du, din, vi eller tilltal genom frågor.²¹⁵ På så sätt skapas en känsla av samhörighet med författaren. Denna samhörighet kan även påverkas av att det frekvent i artiklarna används värdeladdade ord som gott, ont, omoraliskt. Då innebörden i dessa ord sällan definieras möjliggör det för läsaren att utgå från sin egen definition av begreppet. På så sätt ökar möjligheten att läsaren accepterar exempelvis argumentationen och budskapet i texten.

Vad gäller utformningen av artiklarna så finns det aspekter redan i dess strukturer som kan påverka bland annat framställningen av materialets ethos. Exempel på detta är att flertalet av artiklarna, innehåller bland annat faktarutor med tips, statistik och instruerande illustrationer.²¹⁶ Detta medför att de på flera sätt påminner om den utformning som många läroböcker har vilket i sin tur kan tänkas påverka innehållets ethos till att framstå som mer trovärdigt.

Artikelserie

Från maj och fram till december innehåller varje utgåva av Vakna! en del i en artikelserie om bibliska profetior. Alla delar inleds med frågan om Bibelns profetior bara är skrivna av smarta människor eller om det finns något som visar att de är från

---

214 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. augusti s7

215 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari, mars, april, juni, oktober, november, december

216 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s9, februari s8, mars s5, juni s3, juli s5, augusti s6, november s6,

Gud.²¹⁷ Dessa alternativ utgör därmed de två premisser läsaren kan välja mellan. Genom att rubriken benämner Bibeln som en bok med tillförlitliga profetior leds läsaren in i ett accepterande av den senare av dessa. Oavsett om läsaren ännu tvivlar på rubrikens sanningsanspråk innebär valet av premissen om att det istället är smarta människor som skrivit Bibeln ändå att Bibelns ethos stärks som trovärdig. Seriens inledande artikel fortsätter sedan med att det nämns att många människor misstror Bibeln enbart genom att som det uttrycks ”enbart grundar sina uppfattningar på vad andra säger”²¹⁸. I nästa mening tilltalas läsaren med en förhoppning om att denne inte är sådan.²¹⁹ Detta tillsammans med uppmaningar om att undersöka fakta bidrar till att det uppstår en form av smicker. Detta smicker tilldelar läsaren rollen som seriös granskare och kan på så sätt stärka textens ethos och göra läsaren mer mottaglig för att ledas i argumentationen. Varje profetia presenteras genom att det stycke i bibeln som utgör denna profetia citeras. Därefter tar författaren upp det som skall bekräfta att aktuell profetia har blivit uppfylld. Detta görs genom referenser till bibliska berättelser som menas visa på hur profetian blivit eller ska bli uppfylld.²²⁰ Därefter tas det, i de fem första delarna upp olika historievetenskapliga fynd eller historiska skildringar i Bibeln som bekräftar delar av berättelsernas historiska anspråk.²²¹ Ett exempel på hur de historiska referenserna kan yttra sig kan ges genom den profetia som säger att en israelisk härskare skall komma från Betlehem. Referenserna stöder här denna profetia genom att historiska fynd sägs visa att det förekom en folkräkning i det område som är aktuellt för berättelsen om Jesus födelse.²²² Två av artiklarna skiljer sig i sin struktur från de övriga artiklarna. I dessa två artiklar behandlas den samtida uppfyllelsen av profetior samt profetior om

---

217 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. maj s15, juni s12, juli s22, augusti s18, september s13, oktober s26, november s12, december s22

218 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. maj s15

219 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. maj s15

220 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. maj s15, juni s13, juli s23, augusti s19, september s13, oktober s26, november s12, december s22

221 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. maj s15, juni s13, juli s23, augusti s19, september s14, oktober s26,

222 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. juli s23-24

domedagen.²²³ I den artikel som beskriver samtida uppfyllelse av profetior används istället för rubriker om vad historien visar istället ”Vad fakta visar”²²⁴. Här beskrivs relativt moderna företeelser som världskrigen, katastrofer och dylikt som på ett liknande sätt som de historiska fynden relateras till profetiorna.²²⁵

Genom att använda sig av referenser presenterade som fakta och historia kan ethos i artiklarnas argumentation påverkas till att framstå som vetenskapligt trovärdiga. Då det i detta fallet även är Bibelns trovärdighet som argumenteras kan även Bibeln på detta sätt framstå som vetenskapligt trovärdig. Att använda sig av icke-konfessionella begrepp kan även det ge stöd till att skapa en trovärdighet utifrån vetenskaplighet eller objektivitet. Detta sker exempelvis genom att begreppen fvt och vt används i relation till tideräkning.²²⁶ Detta begrepp förklaras dock med ”F.v.t.” betyder ”före den vanliga tideräkningen”, dv.s ”före Kristus”²²⁷ i en fotnot vilket ändå hänvisar till den konfessionella motsvarigheten till begreppet. Placeringen som fotnot kan sannolikt innebära att en läsare utan specifikt intresse inte noterar detta. I de flesta fall påverkas därmed inte den objektiva trovärdigheten av detta. I argumentationen för budskapet uttrycks även frågor och uppmaningar till ställningstagande.²²⁸ Ett exempel på en sådan fråga är ”BLIR du upprörd när korrupta regeringar förtrycker och utnyttjar sina medborgare?”²²⁹ Genom att ett jakande svar på frågor av denna typ skapas en samhörighet mellan läsaren och författaren vilket stärker artikelns ethos.

I den artikel som behandlar profetior om domedagen används den trovärdighet som byggts upp i tidigare delar av artikelserien.²³⁰ I denna artikel används även enbart

---

223 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. november s12, december s22

224 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. oktober s6

225 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. oktober s6-27

226 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. maj s15, juni s13, juli s23, augusti s19, september s14

227 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. maj s15

228 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. maj s15, juli s23, augusti s18, september s13, oktober s26, november s12, december s22

229 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. november s12

230 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. november s12

bibelns trovärdighet som stöd för att de beskrivna profetiorna skall uppfyllas.²³¹ Denna trovärdighet grundas främst på premissen att Bibeln är Guds ord vilket gör att det förutfattade ethos som finns hos Gud även påverkar argumentationen. Ett exempel på hur denna argumentation kan yttra sig kan se ut som detta:

”Gud vill inte att vi ska vara lättrogna eller ha blind tro. Han lät därför bibelskribenterna teckna ner många profetior som bara han, den Allsmäktige, kunde uppfylla. I de första sex delarna av den här artikelserien har vi behandlat flera av de här profetiorna hur de uppfyllts på ett förunderligt sätt.”²³²

De tre avslutande artiklarna i serien skiljer sig från de övriga bland annat genom att de tar upp profetior som inte fullt ut uppfyllts men även i att de förmedlar ytterligare ett budskap. Detta budskap förmedlas genom att den tid som vi lever i idag i text och bild framställs som att vara präglad av krig, katastrofer, humanitära kriser eller dylikt.²³³ Genom dessa beskrivningar förmedlas och stärks känslor av rädsla, oro, hopplöshet med mera som på så sätt bygger upp ett pathos. När artiklarna sedan går över till att beskriva vad som skall hända i framtiden präglas de av positiva skildringar illustrerade med färgglada bilder av leende människor i harmoniska miljöer.²³⁴ I kontrast med det negativa pathos som byggts upp tidigare framstår detta som extra positivt. En nyckelförutsättning för att dessa positiva förändringar skall ske är enligt författaren vittnenas missionsarbete.²³⁵ På detta stärks även organisationens egna ethos och legitimerar därmed deras verksamhet. Ytterligare en aspekt som kan tänkas stärka organisationens ethos yttrar sig genom att all annan religion och främst katolska och ortodoxa kyrkan beskrivs som falsk. Detta görs med hjälp av bibliska referenser till bland annat det stora Babylon och Jesus beskrivning av falska kristna.²³⁶ Genom

---

231 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. november s13

232 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. november s14

233 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. oktober s 26-28, november s12-13, december s22

234 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. november s14, december s24-25

235 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. oktober s28

236 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. september s14-15, november s13

Jehovas vittnens oppositionsförhållande till dessa företeelser stärks organisationens ethos som sann då de andra religionerna beskrivits som falska.

Ungdomar frågar

En slags artikel som är återkommande i alla aktuella utgåvor kallas för ”Ungdomar frågar”. Som namnet antyder märks det tydligt att artiklarna, genom bildspråk, personligt tilltal, citat och så vidare riktar sig till ungdomar i tonåren. Artiklarna inleds alltid med en fråga som rör olika moraliska teman eller något som anknyter till ungdomars engagemang i organisationens verksamhet.²³⁷

Som bakgrund i artiklarna beskrivs hur man antingen kan gynnas genom att förändra ett beteende eller vilka risker det kan finnas med olika företeelser. Exempel på detta kan vara risker med att umgås med motsatt kön innan man är redo att gifta sig eller risker med dåliga förebilder.²³⁸ Argumentationen i artiklarna sker främst med hjälp av referenser till olika bibelstycken eller uttalanden från olika ungdomar.²³⁹ Lösningar på de aktuella problemen presenteras i vissa fall genom att författaren tar upp ett eller flera exempel som utan behov av starkare motiveringar kan avfärdas som olämpliga.²⁴⁰ Ett exempel på detta är att det i en av artiklarna skildras tre olika vägval att förhålla sig till gällande popularitet. Dessa vägval beskrivs som att antingen desperat försöka vara som alla andra, trycka ner andra för att bli populär eller ha tydliga värderingar och stå upp för dem.²⁴¹ I kontrast med de alternativ som genom sin kontext förhållandevis tydligt framställs som helt olämpliga stärks därmed ethos i det alternativ som stöds av författaren. Något som är vanligt förekommande i artiklarna är även att använda sig av

---

237 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s21, februari s18, mars s15, april s20, maj s19, juni s15, juli s16, augusti s21, september s10, oktober s16, november s18, december s16

238 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. juni s15-17, jul s16-19, aug s21-23, dec s16-18

239 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s21, februari s18-19, mars s15-17, april s20-22, maj s20-21, juni s15-17, juli s16-19, augusti s21-23, september s10-12, oktober s17-18, november s18-20, december s16-18

240 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. mars s16, juli s17, augusti s22

241 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. mars s16

illustrationer som tar sig uttryck i pedagogiska modeller och övningsexempel.²⁴² På så sätt förs tankarna till utformningen hos läroböcker vilket på så sätt kan påverka trovärdigheten och artikelns ethos.

Vad säger bibeln?

”Vad säger Bibeln?” är en typ av artikel som finns representerad i alla aktuella utgåvor. I dessa artiklar behandlas vad som går att finna om olika samtida företeelser i bibeln. En övervägande del av dessa företeelser utgörs av vanligt förekommande religiösa fenomen som astrologi, spiritism, behov av religiösa byggnader med mera.²⁴³ Övriga ämnen som behandlas relaterar till aktuella debatter och tendenser i samhället som till exempel homosexualitet, moral och politik.²⁴⁴

Artiklarna inleds med en fråga om vad Bibeln säger om det aktuella ämnet. Därefter ges en bakgrund till hur situationen ser ut i världen idag utifrån ämnet. Författaren leder sedan vidare med att konstatera vad Bibeln anser om den rådande situationen.²⁴⁵ I de fall där artiklarna tar upp företeelser eller åsikter som framställs som felaktiga förknippas dessa med vissa grupper av människor, trosriktningar eller ideologier.²⁴⁶ I frågan om homosexuella handlingar är försvarbara ges det exempel på hur andra församlingar stöder detta och i vissa fall även anser att det behövs en ny syn på Bibeln.²⁴⁷ Dessa trosriktningar, ideologier och grupperingar placeras på detta sätt i opposition till Bibeln vilket påverkar deras ethos. I opposition till dessa grupper

---

242 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s23, februari s19-20, mars s16-17, april s22, maj 20-21, juli 17-18, augusti s22-23, oktober s16-18

243 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. februari 12-13, maj s10-11, juni s10-11, augusti s14-15, september s20-21, oktober s22-23

244 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s28-29, mars 10-11, april 28-29, juli s26-27, november 24-25, december s10-11

245 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s28, februari 12, mars 10, april 28, maj s10, juni s10, juli s26, augusti s14, september s20, oktober s22, november 24, december s10

246 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s28, maj s10, juni s10, juli s26-27, augusti s14, september s20, oktober s22-23, november 24, december s10

247 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s28

påverkas även organisationens ethos beroende på hur läsaren värderar Bibeln i relation till de förekommande åsikterna och företeelserna.

Utifrån olika bibelcitater dras slutsatser om vad Bibeln förespråkar i olika situationer som rör ämnet och i vissa fall byggs även förklaringar av olika fenomen genom dessa citat.²⁴⁸ Att dra slutsatser utifrån olika bibelcitater är därmed det främsta sättet logos grundar sig på i de aktuella artiklarna. Språket i artiklarna kan, genom att stärka ethos även de ha viss inverkan på hur väl argumentationen tas emot. Detta uppstår genom att författaren ofta tilltalar läsaren med frågor och ord som ”du” och ”vi” med mera.²⁴⁹

Varje artikel avslutas med ett antal frågor som författaren uppmanar läsaren att fundera över. Dessa frågor relaterar till de argument författaren har fört fram för sin tolkning av Bibeln.²⁵⁰ I och med att författarens argument på detta sätt får en status som rätt svar kan detta stärka ethos samtidigt som ytterligare genomläsningar skulle kunna öka mottagligheten för artikelns budskap.

Slump eller formgivning

”Slump eller formgivning” är en typ av halv-sides artiklar som återfinns i alla de analyserade utgåvorna utom en. Artiklar inleds med att en fascinerande egenskap hos någon djur eller växtart beskrivs. Därefter beskrivs sedan hur vetenskapen arbetar med att återskapa denna egenskap på teknisk väg och vilka positiva framsteg detta skulle kunna innebära.²⁵¹ Att anspela på vetenskapligt intresse på detta sätt bekräftar fascinationens relevans samtidigt som det bekräftar vetenskapens tillkortakommande

---

248 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s28-29, februari s12-13, mars 10-11, april 28-29, maj s10-11, juni s10-11, juli s26-27, augusti s14-15, september s20-21, oktober s22-23, november 24-25, december s10-11

249 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s28, februari s13, mars s10, april s28, maj s10, juni s11, juli s26, augusti s14, september s20, oktober s22, november 24, december s10

250 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s29, februari s13, mars s11, april s29, maj s11, juni s11, juli s27, augusti s15, september s21, oktober s23, november s25, december s11

251 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s18, februari s21, mars s24, april s24, maj s22, juni s18, juli s25, augusti s13, september s19, oktober s15, november s11

gentemot naturen.

Artiklarna avslutas även alltid med en obesvarad fråga om vad som kan ligga bakom fenomenet tillsammans med två svarsalternativ. I dessa svarsalternativ ställs alltid evolutionen eller att varelsen själv medvetet skulle utvecklat aktuell egenskap emot att en formgivare ligger bakom fenomenet.²⁵² I relation till rubriken ”slump eller formgivning” överförs värdet i ordet slump till det evolutionistiska svaret. Beroende vad läsaren har för känslor inför ordet slump skapas då ett pathos till fördel för det ena eller andra alternativet. För en individ som exempelvis föredrar ordning eller mening i tillvaron kan sammankopplingen med fenomenet slump ge upphov till en negativ inställning till det evolutionistiska alternativet.

Tips och råd

Utspritt över de olika tidsskriftsutgåvorna är ett antal artiklar som inte kunnat delas in i lika tydliga kategorier som övriga artiklar. De kategorier som ändå skapats av dessa kan därmed enbart motiveras med att de innehar ett fåtal gemensamma nämnare. En av dessa kategorier är vad som i detta arbete valts att benämnas som ”Tips och råd”.

Utformningen av dessa artiklar kan variera mellan allt från en stil av intervjureportage till föreläsande text. Det som dessa ändå har gemensamt är att de utger sig för att ge tips och råd om hur man kan komma tillrätta eller underlätta olika problemsituationer. Dessa tips omfattar även vitt skilda ämnen som exempelvis hur man bör hantera självmordstankar till hur man undviker nätbedrägerier. En av de största gemensamma nämnarna är dock att de i relativt stor utsträckning följer samma disposition.²⁵³

I dispositionen inleds det alltid med någon form av beskrivning av det aktuella

---

²⁵² Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s18, februari s21, mars s24, april s24, maj s22, juni s18, juli s25, augusti s13, september s19, oktober s15, november s11

²⁵³ Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s10-13, s16-18, mars s25-27, juli s13-15, augusti s24-25, oktober s10-11, december s26-27

fenomenet. I de fall det rör sig om ett beteende eller en företeelse som normalt sett anses vara negativ poängteras det i vissa fall hur fenomenet blir allt vanligare i världen.²⁵⁴ Detta kan då följas av en referens till Bibeln som menar att detta förhållande kan härledas till att vi lever i den sista tiden och att samhället är fördärvat.²⁵⁵ Även om ett sådant konstaterande inte påverkar artikelns huvudsakliga argumentation kan referenser av denna typ ge stöd åt logos för organisationens större budskap som det gällande den ”sista tiden”.

I de fall det är mer vardagliga problem exempelvis nätbedrägerier eller vägglöss som beskrivs är tipsen och råden utformade mestadels likt vilka praktiska tips som helst med något enstaka undantag i form stöd i form av bibelcitat.²⁵⁶ Retoriska element kan i dessa artiklar istället framgå i de illustrationer som följer texten. I artikeln om nätbedrägerier illustreras till exempel bedragaren som en rökande man i en lagerlokal. I bilden återfinns även tecken som kan relateras till vad som enligt Jehovas vittnen kan anses vara dåliga vanor eller dåligt beteende. Detta yttrar sig exempelvis i en stökig miljö med skräp från godis, snabbmat och läsk med mera utspritt lite här och var i bilden.²⁵⁷ Den retoriska utformningen av bilderna har inte heller i denna artikel någon större påverkan på trovärdigheten hos författarens tips eller dylikt. Den retoriska funktionen av detta uppstår istället genom att vissa egenskaper och beteenden sammankopplas med bedrägeri. På detta sätt stärks logos i organisationens moraliska budskap genom avståndstagande från dessa beteenden och egenskaper.

I vissa av de artiklar som istället tar upp problem med psykiska orsaker tar tipsen däremot ett annat uttryck. Råden och tipsen går där mestadels ut på att de som lider av dessa problem bör söka stöd hos vänner, professionella, hos Gud samt att engagera sig för att bidra till införandet av Guds rike där sådan problem inte längre skall existera.

Engagemang i Jehovas vittnen som organisation ges därefter som ett exempel på hur

---

254 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s16-18, oktober s10-11

255 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s16-18

256 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s10-13, december s26-27

257 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s13

man kan följa dessa råd och tips.²⁵⁸ Logos i argumentationen byggs upp med hjälp av bibelreferenser samt uttalanden från personer som löst liknande problem på just det beskrivna sättet. I vissa fall bemöts även motargument med hjälp av Bibeln för att på så sätt stärka logos vilket kan ta sig uttryck genom formuleringar som ”En del påstår att bönen bara är en psykologisk krycka, men Bibeln säger något helt annat.”²⁵⁹

Marknadsföring

På den sista sidan av varje utgåva återfinns alltid någon form av reklam för antingen en bok, ett evenemang eller kommande nummer av Vakna!.²⁶⁰ I reklamens text inleds det ofta med en fråga gällande temat på det marknadsförda materialet eller en fråga om läsarens åsikt angående aktuellt ämne. En sådan fråga kan exempel vara ”Kan man finna den sanne Guden?”²⁶¹ eller ”Vilken bild har du av Jesus?”²⁶² Sedan beskrivs i en kort text hur det marknadsförda materialet kommer att bidra med svar på de ställda frågorna.²⁶³ Argumenten byggs här ofta upp med hjälp av citat från människor som beskriver materialet i positiva ordalag.

7.2 Ethosartiklar

Anekdotartikel

Anekdotartiklar är en typ av artikel som enbart representeras vid tre tillfällen men kan ändå anses vara väldigt väsentligt i detta arbete då de skildrar konverteringar till

258 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s16-18, juli s13-15

259 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s17

260 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s32, februari s32, mars s32, april s32, maj s32, juni s32, juli s32, augusti s32, september s32, oktober s32, november s32, december s32

261 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. april s32

262 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. mars s32

263 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. februari s32, mars s32, april s32, juli s32, augusti s32, september s32, oktober s32, november s32

Jehovas vittnen och vad som föranlett dem. Artiklarna inleds med att de vittnen som artiklarna handlar om berättar om det liv de hade innan de blev Jehovas vittnen. I de livsöden som skildras inkluderas livet som finsk toppolitiker, amerikansk knarklangare och indonesiskt krigsbarn. I alla dessa fallen ges en bild av liv präglade av beteenden som går starkt emot de värderingar som finns hos Jehovas vittnen. Dessa beteenden inkluderar bland annat drogmissbruk, våld och politiskt engagemang både som politiker och aktivist.²⁶⁴

Vad gäller tidpunkten för mötet med Jehovas vittnen berättar alla artiklar om hur det liv som beskrivits av olika anledningar omvärderats då de inte längre eller aldrig klarat att tillfredsställa olika personliga behov hos de aktuella vittnena.²⁶⁵ I fallet med den finske politikerna beskrivs denna omvärdering ske efter att han hamnat i en ekonomisk kris, förlorat sitt goda anseende, sjukdomar i familjen och en förlorad tilltro till politikens och teknikens möjligheter att förändra världen.²⁶⁶ Den amerikanske knarklangarens omvärdering sker då han upplever att familjesituationen inte längre blir hållbar i relation till det liv han lever.²⁶⁷ Mannen som levt i ett krigshärjat Indonesien beskriver det istället som att han på olika sätt försökt kompensera att han känt sig oönskad, och ensam under hela sin uppväxt.²⁶⁸

I mötet med Jehovas vittnen beskrivs först hur de mötts av ett välkomnande fyllt av kärlek, omtanke och intresse. Steget efter detta, när de bestämmer sig att ta steget till fullt engagemang i organisationen beskrivs i alla fall som att ske genom en specifik vändpunkt. Vid denna vändpunkt har de som sedan tidigare tillhört en religiös tradition vänt sig till denna för stöd men antingen blivit illa bemött eller inte fått tillfredsställande respons. När de sedan vänt sig till Jehovas vittnen menar de att de har fått tillfredsställande svar på alla religiösa frågor och samtidigt blivit väl bemötta.²⁶⁹

264 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s24-26, juni s19-21, november s21-23

265 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s24-26, juni s19-21, november s21-23

266 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s25

267 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. november s23

268 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. juni s19-20

269 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s26, juni s21, november s23

Engagemanget i organisationen och tron på Gud beskrivs på detta sätt som lösningen på alla de problem och tillkortakommanden de aktuella vittnena upplevt i sitt tidigare liv. På så sätt skapas ett ethos hos organisationen och argumentet om gudstro som byggs upp som positivt i relation till hur negativt andra sätt att leva framställs.

Vad gäller artikeln om den finska politikern poängteras det hur framstående han var i toppen på sin karriär. Detta görs främst i den skrivna texten men även i bilder där han syns tillsammans med världsledare från bland annat Sovjet och USA.²⁷⁰ Att det liv detta vittne lämnat tycks vara så lyckat, mätt i karriär och makt stärker även det ethos hos Jehovas vittnen då denna världsliga framgång valts bort till förmån för organisationen.

Historisk artikel

I hälften av de aktuella utgåvorna återfinns artiklar som beskriver vilken inverkan den historiska arabiska kulturen har haft på västvärldens och vetenskapens utveckling. Ämnen som tas upp här är exempelvis medicinska framsteg, astronomi, hur mamlucker stoppade mongolernas framfart mot Europa under 1200-talet med mera.²⁷¹ I dessa artiklar har inga argumenterande inslag påträffats, istället påminner de både i språk och i layout om texter hämtade från ett uppslagsverk. Alla dessa artiklar poängterar vikten av den muslimska världens framsteg för bland annat dagens vetenskapliga utveckling.²⁷² Den relativt stora förekomsten av dessa artiklar i tidskriften skulle då kunna ses som ett slags smicker riktat till en muslimsk målgrupp för att höja organisationens ethos hos läsare av denna grupp.

Insändare

---

270 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s24-26

271 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. februari s26-28, mars s12-14, april s16-19, september s22-24, november s26-27

272 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. februari s26-28, mars s12-14, april s16-19, september s22-24, november s26-27

I några utgåvor förekommer en insändarsida där det publiceras åsikter och kommentarer från läsare. Den övervägande delen av dessa beskriver vilken nytta människor har haft av de tidigare publicerade artiklarna. Ett flertal personliga berättelser bekräftar även korrektheten i beskrivningar av olika företeelser.²⁷³ En man beskriver exempelvis hur han i hela sitt liv kämpat emot sin sexuella läggning och lyckats så här långt. Detta relateras till att Bibeln beskrivs som att fördöma homosexuella handlingar men att homosexuella människor fortfarande kan leva rättfärdigt sålänge de avstår från att leva ut sina begär.²⁷⁴ I vissa fall förekommer det även förtydligande eller ursäkter för felaktiga ordval efter påtryckning av läsare.²⁷⁵ Att det publicerats uppskattande bekräftelser på tidskriftens innehåll är något som kan tänkas stärka ethosframställningen hos hela tidskriften. Även att kritik som framförs bemöts på ett relativt ödmjukt sätt kan bidra till ett stärkt ethos.

Organisationsartikel

Ett fåtal artiklar som kategoriserats under benämningen organisationsartiklar återfinns i tre upplagor av Vakna!. Dessa artiklar berättar antingen om organisationens historiska situation eller om det arbete som organisationen bedriver inom olika områden.²⁷⁶ Den artikel som har en historisk prägel berättar om hur vittnen behandlades i koncentrationsläger under andra världskriget.²⁷⁷ Att berättelser från situationer i nazistiska koncentrationsläger väcker starka känslor hos många människor bör i dag kunna tas för givet. Att Jehovas vittnen på detta sätt relateras till andravärldskrigets offer kan då stärka ethos hos organisationen som helhet.

De två övriga artiklarna behandlar organisationens framgångar i Malawi och hur väl organisationens arbete med medicinska alternativ till blodtransfusioner tas emot på

273 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s27, juni s29, juli s21

274 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s28

275 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. juni s29, juli s21

276 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. mars s18-20, maj s23-25, september 25-26

277 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. mars s18-20

läarkongresser. I båda dessa fall beskrivs hur lyckat arbetet är och hur uppskattat det är av samhällsrepresentanter och professionella vilket styrks av citat.²⁷⁸ På detta sätt byggs då ett ethos upp runt organisationen som förmedlar kunnighet, effektivitet, sammanhållning, kärlek med mera.

Blick på samtiden

”Blick på samtiden” är en sida full av notiser som återkommer i varje nummer. Dessa notiser förekommer i tre olika former som antingen beskriver ovanliga företeelser i världen, attityder som är samstämmiga med organisationens lära eller hur illa det är ställt i världen.²⁷⁹ De notiser som beskriver ovanliga företeelser får i ett retoriskt sammanhang en funktion som visar att världen inte är som den borde. Detta stärks ytterligare av att de även åtföljs av komiska illustrationer. Ett exempel på detta är en notis som berättar att omkring hundra munkar och präster från olika samfund har hamnat i slagsmål i födelsekyrkan. Detta illustreras med prästklädda män och en tomt som slåss med kvastar i en kyrka.²⁸⁰ Genom att på detta sätt förlöjliga andra religiösa traditioner, samhällsinstanser med mera kan bidra till att stärka organisationens återkommande budskap om att andra religioner är falska och samhället inte fungerar.

I övriga artiklar kan organisationens samstämmighet med olika auktoritetsinstanser innebära att ethos hos dessa instanser även gynnar organisationens ethos. De notiser som beskriver negativa eller enligt organisationen omoraliska företeelser stärker istället logos i flera av de mest framträdande av organisationens budskap som exempelvis det om den sista tiden.²⁸¹ Ett exempel bland många som kan tas på detta är en notis som uppger att tio procent av alla amerikaner nyttjar illegala droger eller att enbart fyra

---

278 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. mars s23-25j, september s25-26

279 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s20, februari s29, mars s28, april s23, maj s29, juni s28, juli s20, augusti s29, september s27, oktober s29, november s29, december s28

280 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s20

281 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s20, februari s29, mars s28, april s23, maj s29, juni s28, juli s20, augusti s29, september s27, oktober s29, november s29, december s28

procent av alla skogsbränder uppstår på naturlig väg.²⁸²

Kulturartikel

I hälften av alla analyserade utgåvor förekommer artiklar som kategoriserats under beteckningen kulturartiklar.²⁸³ Dessa artiklar kan främst liknas vid något som skulle kunna förekomma som reportage i olika former av populärmagasin. Ämnena som behandlas här kan vara så vitt skilda som att behandla ämnen som forskning om assyriska språk eller exempelvis grisens roll i Papay Nya Gunea.²⁸⁴ I en av dessa artiklar nämns det att den intervjuade familjen hellre lägger tid på att tjäna Jehova än att bli rik.²⁸⁵ Utöver detta nämns inget om religion eller Jehovas vittnen överhuvudtaget. Det enda möjliga retoriska aspekten som identifierats rörande dessa artiklar skulle då ligga i att framställa tidskriften som bildad inom en mängd olika ämnen.

Naturartikel

En kategori av artiklar som förekommer i stor utsträckning är artiklar som berör djur och natur.²⁸⁶ Artiklarna av denna typ kan delas in i två olika underkategorier. Vissa är framställda i samma stil som världskulturartiklarna och innehåller enbart beskrivningar av olika djur eller växter.²⁸⁷ Detta innebär att likt kulturartiklarna utgörs den enda möjliga retoriska funktionen i att påverka synen på organisationen som bildad.

Den andra underkategorin inleder istället med att presentera fakta om ovanliga djur och

---

282 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. augusti s29

283 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s14-15, februari s10-11, juni s22-23, augusti s10-12, december s14-15, s19-21

284 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. augusti s10-12, december s14-15

285 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. augusti s12

286 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. mars s21-23, s29, April s10-11, s25-27, maj s12-14, juni s26-27, juli s10-12, augusti s16-17, september s16-18, s28-29, oktober s12-14, november s16-17, december s12-13

287 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. mars s21-23, s29, juni s26-27, juli s10-12, september s28-29, oktober s12-14, november s16-17, december s12-13

växter. Efter dessa beskrivningar tar författaren upp hur dessa djur och växter hotas av mänsklig påverkan. Med stöd av bibelcitat menar författaren sedan att Gud snart skall sätta stopp för all ondska, girighet och så vidare vilket anses vara orsaken till de dåliga förhållandena.²⁸⁸ I relation till att de olika djuren och växterna ofta beskrivs med flertalet positiva adjektiv framstår den mänskliga påverkan extra negativ än om man bara hade sett till de beskrivna påverkan. När Gud sedan placeras i opposition till denna påverkan gynnar detta Guds ethos och därmed vittnenas budskap om tro till honom.

Pyssel

Varje nummer av Vakna! innehåller två sidor som förhållandevis tydligt är riktade till barn. Detta sker genom foton av barn och en utformning likt pysselböcker. På dessa sidor förekommer det beskrivningar av bibliska gestalter, statistik gällande organisationens utbredning, diverse pyssel som uppmuntrar till att läsa bibeln och den aktuella tidningen noggrant med mera.²⁸⁹ Bibelns ethos kan av detta tänkas påverkas genom att de i beskrivningen av de bibliska gestalterna enbart fokuseras på deras goda egenskaper. En möjlig påverkan på organisationens ethos kan istället uppstå genom statistiken om organisationens spridning i världen i anslutning till bilder på glada barn av olika etniciteter. Detta antyder exempelvis att organisationen har en stora spridning samt att alla är välkomna oavsett etnicitet eller ursprung vilket kan tänkas ses som positiva egenskaper hos en religiös rörelse.

7.3 Resultatsammanfattning

Analysen av detta arbete har inledningsvis visat att det finns två övergripande kategorier av texter i det aktuella materialet. Dessa består av artiklar där det

---

²⁸⁸ Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. april s10-11, s25-27, maj s12-14, augusti s16-17, september s16-18

²⁸⁹ Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. januari s30-31, februari s30-31, mars s30-31, april s30-31, maj s30-31, juni s30-31, juli s30-31, augusti s30-31, september s30-31, oktober s30-31, november s30-31, december s30-31

förekommer någon form av argumentation och texter vars enda retoriska funktion tycks vara att ge stöd åt tidskriftens eller organisationens ethos. Gällande de argumenterande artiklarna tycks de i stort följa en likartad disposition. Denna disposition inleds med en beskrivande text som befäster premissen för den kommande argumentationen och skapar även ett ”utgångspathos” med hjälp av innehåll, språk och bilder. I inledningen beskrivs i de absolut flesta fall någon form av problematik som sedan får stå som objekt för argumentationen.

Argumentationens logos byggs sedan ofta upp genom presentationen av ett argument som framställs komma från motstående part. Dessa argument bemöts och avfärdas sedan genom att artiklarnas huvudargument presenteras. Huvudargumenten stöder sig i dessa fall ofta på referenser till Bibeln, forskningsstatistik uttalanden från olika människor med mera. Argument strävar oftast efter att framställa organisationen i sig eller någon aspekt av dess lära som lösningen på problemet.

Genom olika företeelser både i argumentationen och i de icke-argumenterande artiklarna stärks ethos hos organisationen och dess lära vilket på så sätt stöder logos för framställda argument i exempelvis andra artiklar. Detta ethos stärks med hjälp av att organisationen sätts i opposition till olika företeelser som framställs som orsaker till de aktuella problemen. Även språkets utformning påverkar detta genom olika former av tilltal och ordanvändning som främjar samhörighet med olika målgrupper. Till detta fenomen kan även artiklarnas visuella utformning räknas då de i många fall bidrar till ett intryck av professionell auktoritet då de påminner om olika etablerade utformningstraditioner.

Frågor som ställs i texterna är även ett vanligt förekommande fenomen och kan ge stöd till argumentationen på ett flertal olika sätt. I vissa fall tycks funktionen i dessa vara att hindra formulerandet av egna frågor medan de i andra fall exempelvis föregriper läsarens egna slutsats. I många fall tas även frågor till hjälp för att befästa premisser i de aktuella artiklarna.

8 DISKUSSION

I detta kapitel diskuteras resultaten som framkommit i arbetet för att på så sätt relatera till uppställda frågeställningar för arbetet. I detta kapitel ges även förslag på vidare forskning inom närliggande områden.

8.1 Utformning för att övertyga

I analysen av Vakna! har det identifierats ett flertal olika retoriska tekniker som används i syfte att övertyga. En sådan teknik som förekommer vid flera tillfällen är att använda sig av motargument till det egna budskapet. Vid framföranden av kontroversiella budskap är det enligt Renberg vanligt förekommande att argumentationer grundar sig på kritiserande av ett sådant motargument för att på så sätt öka den egna trovärdigheten.²⁹⁰ I de flesta fall detta sker är det däremot svårt att hävda att det rör sig om något speciellt kontroversiellt budskap. En argumentation om att man bör vara ärlig framstår exempelvis inte som särskilt kontroversiell.²⁹¹ När detta ändå stärks genom att argument för girighet kritiserar skulle det istället få som funktion att skapa en samhörighet med författaren genom att läsaren upplever medhåll med författaren. Något annat som tycks vara vanligt förekommande för att ge stöd till presenterade budskap är att använda sig av en argumentation med en outtalad slutsats. Detta fenomen representeras förmodligen tydligast av de artiklar som går under benämningen ”Slump eller formgivning?”. En sådan argumentation blir därmed en antydning som medför att läsarens egna slutsats är planterad.²⁹²

När det gäller aktiv påverkan är sammanhangets yttre förutsättningar något som både kan stärka eller försämma förutsättningarna för ett framfört budskap.²⁹³ Detta märks tydligt i tidskriften genom ämnesval och att det tydligt relateras till samtida

---

290 Renberg s31

291 Watch tower Bible and tract society Pennsylvania. maj s4

292 Mooney s89

293 Renberg s21

förhållanden i beskrivningar av olika ämnen. Enligt Mooney anspelar sekter ofta på risker med olika företeelser för att sedan framhäva den egna rollen i minskandet av dessa.²⁹⁴ Detta är ett fenomen som kan hävdas synas även i detta arbete i form av de olika pathosstärkande elementen som identifierats i resultatet.

Resultatet visar även att det är vanligt förekommande att tidskrifterna använder sig av retoriska element som kan tänkas stärka ett ethos hos antingen tidskriften i sig, Jehovas vittnen som organisation eller Bibeln. Detta är något som i resultatet förekommer främst genom det språk som används i artiklarna eller hur de är visuellt utformade. I informerande innehåll är det vanligt med smygpropaganda.²⁹⁵ Denna kan utformas exempelvis genom att enbart valda delar om ett ämne presenteras för att på så sätt ge en vriden bild av ämnet.²⁹⁶ Tecken på ett sådant förhållningssätt är något som kan anses finnas i det analyserade materialet. Den överlag stora mängden negativa beskrivningar av samhället och samtida företeelser ger exempelvis upphov till en världsbild vars anspråk som normativ kan ifrågasättas. De få positiva skildringar som ändå förekommer om samhället och samtiden tar enbart upp företeelser som ger stöd åt organisationens lära. Även detta skulle därmed kunna ses som ett tecken på ett försök till påverkan.

Iconoklasm beskrivs av David Morgan som ett fysiskt attackerande av symboler för att stärka den egna positionen.²⁹⁷ Även att fenomenet iconoklasm inte förekommer i något praktiskt uttryck i förstörelse av bilder eller dylikt kan ett användande av ett sådant idémässigt tillvägagångssätt ändå identifieras. Resultatet visar att representationer av andra samhälleliga och religiösa institutioner i flera fall attackeras genom till exempel kritik eller förlöjligande vilket kan ha som syfte att stärka den egna positionen. Något annat som enligt Morgan även är vanligt förekommande i missionerande sammanhang är att använda sig av visuellt material som ämnar skapa samhörighet med målgruppen

---

294 Mooney s133

295 Renberg s19

296 Renberg s19

297 Morgan s117-125

för det aktuella materialet.²⁹⁸ Då Vakna! sprids över hela världen kan förekomsten av ”kulturartiklar”, foton av människor av en mängd olika etniciteter ses som ett sätt att skapa samhörighet med sin målgrupp.

Vad gäller språket har det konstaterats att det används en hel del frågor, personliga tilltal och även formuleringar som kan anses som smicker. Dessa företeelser kan då bidra till att bygga upp en känsla av samhörighet mellan läsaren och författaren som sedan påverkar mottagandet av argumentationen. Mooney beskriver det exempelvis som att smicker kan bidra till att en läsare blir mindre kritisk i granskandet av en argumentation.²⁹⁹ Medhåll och samhörighet kan även skapas genom odefinierade begrepp som läsaren själv får definiera.³⁰⁰ Även detta framkommer i resultatet vara något som kan anses användas frekvent.

Ytterligare en aspekt som kan påverka mottagandet av olika argument är utformningen av artiklar och tidskriften i sin helhet. För att ett material skall vara lyckat i missions-sammanhang krävs att det är lättillgängligt både praktiskt och i sin utformning.³⁰¹ Detta kan exempelvis ske genom läsarens uppfattning och föreställning om författaren.³⁰² Då författare av artiklar aldrig är utskrivna vid namn skapas föreställningen om författaren i många fall med hjälp av anekdoter eller citat. Med hjälp av anekdoter och citat kan då läsaren skapa en personligt tänkt författare. Detta kan även bidra till att göra artikeln personlig och legitimera budskap.³⁰³ Gällande utformningen visar resultatet även att i enlighet med normen för visuellt missionsmaterial är bilderna i materialet ofta av instruerande karaktär och överlag fria från symboler.³⁰⁴ Detta kan då bidra till att de blir lättare att ta till sig.³⁰⁵ Då artiklarna i

---

298 Morgan s157

299 Mooney s85

300 Mooney s101

301 Mooney s137

302 Renberg s24

303 Mooney s141

304 Morgan s154

305 Morgan s161

många fall påminner starkt om populärmagasin och läroböcker kan även detta öka lättillgängligheten för att på så sätt gynna presenterade budskap.

I sin retoriska analys av Jehovas vittnens skrift *A book for all people* drar Annabelle Mooney denna slutsats:

”this pamphlet lacks defensible substantive arguments. It is only apparently logical and coherent because of argument structures, common themes and semantic manipulation. Premises are presented as bland and generally acceptable.”³⁰⁶

Av resultatet i detta arbete kan man se vissa tendenser som skulle kunna leda till en liknande slutsats samtidigt som en sådan skulle vara helt felaktigt ur ett alternativt perspektiv. Vad gäller den logiska argumentationen i materialet har användandet av referenser visat sig vara en metod som är frekvent förekommande. I de fall detta används för att stärka logos i ett resonemang krävs att referenser på ett övertygande sätt relaterar till läsarens verklighetsbild.³⁰⁷ Förutsatt att läsaren har en tilltro till vetenskap bör de referenser som hänvisar till statistik och forskningsresultat fungera relativt väl för att ge stöd åt artiklarnas argumentation. Vad gäller referenser till Bibeln kan dock förhållandet se annorlunda ut. En argumentation som enbart tar stöd av referenser till Bibeln kräver att läsaren har samma slags tilltro till Bibelns sanningshalt som till vetenskap i föregående exempel. Detta innebär då att styrkan i dessa resonemang avgörs av läsarens etablerade bibeltro. Hos en läsare med enbart etablerad tilltro till vetenskap är det dock inte troligt att bibelreferenserna stärker argumentationen. I dessa fall kan argumentationen för Bibelns trovärdighet, som framställs mer övergripande i tidskriften, istället stärkas genom att det tycks råda samstämmighet med vetenskapen. För någon som inte är övertygad om Bibelns auktoritet och absoluta sanning kan mycket av de resonemang som förs i artiklarna framstå som ytterst tvivelaktigt. Att exempelvis mena att bibliska profetior har uppfyllts genom att referera till Bibeln innebär att man låter Bibeln bevisa sina egna anspråk. De referat som används är ofta

---

306 Mooney s104

307 Renberg s33

inte heller korrekt angivna, kan i många fall anses relativt långsökta och ibland svåra att relatera till sammanhanget. Utifrån detta skulle man då kunna komma fram till en liknande slutsats som Mooney men då vittnenas mission även riktar sig till starkt bibeltroende människor av andra samfund behöver inte detta vara helt sant. Ser man det ur en bibeltroende individs perspektiv försvinner många av de tvivel som beskrivits runt exempelvis logiska resonemang.

8.2 Religiös marknad

Resultatet visar att materialet i flera fall kan anses relatera till teorier om en religiös marknad. Som Berger och Luckmann menar måste en social verklighet som de som representeras av religiösa rörelser hantera förekomsten av konkurrerande rörelser.³⁰⁸ Ett sådant hanterande förekommer i materialet i flera olika sammanhang. Som resultatet visar sker detta ofta genom att diverse religiösa rörelser och samhällsförespråkare sätts i samband med företeelser som framställs som negativa och därmed i opposition till Jehovas vittnen. Då det vid dessa tillfällen inte enbart är religiösa rörelser och tankegångar utan även andra ideologier som motsägs relaterar det väl till Bergers teori om en religiös marknad är öppen även för icke-religiösa rörelser.³⁰⁹

Förekomsten av argumenterande för olika budskap är något som kan relateras till en religiös marknadssituation.³¹⁰ Bara förekomsten av de argumentativa inslag som diskuteras gällande hur materialet är utformat kan då i sig ses som en aspekt som relaterar till den religiösa marknaden. I tidskrifterna kan även specifika budskap, organisationen i sig, bibeltro och gudstro ses som unika produkter vilka marknadsförs i de olika artiklarna. Detta kan till exempel motiveras med att budskap och organisationer inom sociala verkligheter marknadsförs som produkter med hjälp av

---

308 Berger, Luckmann s106

309 Berger s137

310 Berger s138

argumentationer.³¹¹ Enligt Mooney behöver marknadsföring av unika produkter en så normaliserad framställning som möjligt för att sälja bra.³¹² Då resultatet visar att många artiklar tycks ha en utformning anpassad till olika litterära normer är även det tecken som kan relatera till marknadsförhållanden. Då marknadsförhållanden ställer högre krav på rationalitet är även förekomsten av referenser till forskning och dylikt något som kan relateras till detta.³¹³

8.3 Behov

Vad gäller hur utformningen av det aktuella materialet relaterar till en gynnsam predisposition hos konvertiter till Jehovas vittnen finns det ett flertal tecken på detta i resultatet. Liedgren poängterar i sitt arbete att det är vanligt att konvertiter till Jehovas vittnen har en kristen uppväxt.³¹⁴ Som diskuterats tidigare stöder sig en övervägande del av de argumenterande artiklarna på referenser från Bibeln. Många av artiklarnas resonemang, utgår även från en premiss om en perfekt gud och att Bibeln är denne guds sanna ord för att framstå som logisk. Utifrån detta kan det vara rimligt att se en överensstämmelse med Liedgren om den religiösa bakgrundens roll för konvertering. I flera artiklar, som exempelvis artikelserien om Bibelns profetior, fokuseras argumentationerna på att bekräfta Bibeln som sann. Guds vara eller inte vara är dock inget som det förekommer några argumentationer om. Detta skulle då kunna tolkas som att en kristen bakgrund är att föredra även om det absolut väsentligaste ur denna aspekt är en stark gudstro. Att den religiösa bakgrunden är något som har betydelse för individers predisposition stöds även av Bergers och Luckmanns socialiseringsteorier.³¹⁵ Konverteringen till Jehovas vittnen blir då en sekundär socialisation vars religiösa uttryck till stor del stämmer överens med den primära verkligheten, vilken den religiösa

311 Berger, Luckmann s72, s111, Berger s29

312 Mooney s138

313 Berger s140

314 Liedgren s64, s174

315 Berger, Luckmann s160

bakgrunden är en del av.

I artiklarna har det även visat sig att det förekommer företeelser som kan relateras till eventuell deprivation hos en läsare. Resultatet visar bland annat på att det är vanligt förekommande i Vakna! att ett pathos, i form av otrygghet, rädsla eller dylikt byggs upp i beskrivningar av olika världsliga förhållanden. Detta kan sedan tänkas stärka attraktionen hos de budskap som framförs som lösningar på den rådande situationen. På så sätt kan mottaglighet för pathosframställningen anses vara en egenskap som gynnar konvertering till Jehovas vittnen. Denna upplevda brist på känsla av trygghet skulle då kunna relateras till en psykisk deprivation.³¹⁶ En annan företeelse som kan relateras till psykisk deprivation är förekomsten av personbeskrivningar som skildrar människor som vänt sig till Jehovas vittnen och därigenom lyckats bryta ett negativt beteende. Detta bekräftas även av Liedgren som tar upp forskning runt medlemmar i Jehovas vittnen som visar att en dysfunktionell bakgrund med droger och liknande är vanligt hos människor som konverterar till organisationen.³¹⁷ Förekomsten av artiklar av denna typ samt ett frekvent refererande till bibelverser som poängterar människans ofullkomlighet skulle då kunna gynna mottagligheten hos människor med en livssituation som de eventuellt känner skam inför.

Flera av de analyserade artiklarna framhåller att representanter för organisation bemöter människor med intresse, kärlek och gemenskap. Då detta även har en funktion som ett av organisationens marknadsföringsargument är attraktionskraften i ett sådant argument en aspekt som påverkar konverteringar. Relaterat till en social deprivation så kan det intresse som vittnena sägs visa för varandra och potentiella medlemmar vara av stor vikt. Ett sådant bemötande skulle exempelvis kunna kompensera för upplevelser av att inte känna sig uppskattad i samhället eller på andra plan. Beskrivningar av nära gemenskap med mera skulle även det kunna relateras till att locka en människa som

---

316 Furseth, Repstad s152

317 Liedgren s64

lider av social isolation, vilket i sig är ett uttryck för social deprivation.³¹⁸

Som det beskrivits tidigare definieras etisk deprivation som att en individ upplever en konflikt mellan samhällets värdesystem och sitt eget.³¹⁹ De många skildringar av samhället som präglad av diverse omoraliska och tvivelaktiga normer med mera är något som kan anses relatera till detta. En person som exempelvis upplever en etisk deprivation kan sannolikt tänkas ha en större benägenhet att känna samhörighet med en organisation som framställer omvärlden på det sätt det görs i Vakna!.

Att ha ett behov av att söka svar på existentiella frågor som till exempel meningen med livet är något som kan klassas som psykisk deprivation.³²⁰ I de analyserade artiklarna förekommer det vissa företeelser som skulle kunna relateras till ett sådant behov. I exempelvis artiklarna ”slump eller formgivning” framställs ordet slump som något osannolikt i jämförelse med alternativet att det finns en mening i naturens minsta detaljer. Artiklarnas tydliga ståndpunkt för att Gud har en mening med allt och att det tas avstånd från teorier som hävdar något annat kan då ses som en aspekt som kan locka individer som söker efter någon form av religiös mening. Holden menar exempelvis att den positivism som företräds av Jehovas vittnen i relation till modernitetens relativism är en av orsakerna till att organisationen är tilltalande för nya medlemmar.³²¹

8.4 Slutdiskussion

Utifrån arbetets frågeställningar har de visats att innehållet av tidskriften Vakna! på många olika sätt är utformat för att övertyga läsare om centrala budskap hos Jehovas vittnen. Resultatet har exempelvis visat på att många artiklar följer ett retoriskt upplägg som är vanligt förekommande i exempelvis reklamsammanhang. Hur väl utformat materialet är för sitt syfte att övertyga om organisationens budskap tycks även variera

---

318 Furseth, Repstad s152

319 Furseth, Repstad s152

320 Furseth, Repstad s152

321 Holden s39

beroende på läsarens förhållande till exempelvis Bibeln.

Ett sammanhang där retorik av denna typ är vanligt förekommande är marknadsföring av diverse produkter. En materialutformning i linje med marknadsföring av vardagliga produkter eller idéer visar även på att Jehovas vittnen genom tidskriften Vakna! har visat tecken på att ha anpassat sin missionering till förhållanden på en religiös marknad. Ett av dessa tecken är att det finns ett tydligt negativt förhållningssätt gentemot andra religiösa och ideologiska traditioner.

Materialet i relation till främst deprivationsteorin har även bidragit till framträdandet av en bild av en idealisk predisposition för en potentiell mottagare av Vakna!'s budskap i en missionskontext. I en sådan predisposition ingår först och främst en religiös bakgrund med en stark gudstro. Utöver detta gynnas Vakna!'s missionerande funktion i relation till läsare som känner en otrygghet eller rädsla runt rådande världssituation, har en otillfredsställande social situation och en känsla av att inte bli bekräftad av sin omgivning. En idealisk läsare bör ur detta perspektiv även ha värderingar som inte tillhör normen i samhället och ett behov av att finna mening i tillvaron.

Då detta arbete enbart fokuserar på Vakna! skulle det vara lämpligt att arbeta vidare med en jämförande undersökning utifrån samma frågeställningar på andra delar av organisationens missionsarbete. Sådana delar skulle exempelvis kunna vara organisationens andra stora tidskrift Vaktornet eller den muntliga delen av arbetet med att ”gå i tjänsten”. Att undersöka vilken funktion material som Vakna! och Vaktornet har för upprätthållandet av Jehovas vittnens sociala verklighet är även det ett område som vore intressant att arbeta vidare med.

9 SAMMANFATTNING

I detta arbete har tidskriften Vakna! undersökts ur sin kontext som material i Jehovas vittnens missionsarbete. I denna undersökning har det fokuserats på hur denna tidskrift är utformad för att övertyga om Jehovas vittnens budskap i de pluralistiska förhållanden som råder exempelvis i Sverige. Denna undersökning har även genomförts i syfte att ge en bild av vilken typ av individer som kan tänkas attraheras av de budskap som framställs i Vakna!. I bakgrunden till denna undersökning ges en kortfattad beskrivning av Jehovas vittnen och organisationens situation i världen idag. Detta tillsammans med en beskrivning av hur den allmänna kristna mission tagit sig uttryck på senare tid har då som syfte att skapa en utgångspunkt för den aktuella undersökningen.

Arbetets teoretiska förankring ligger i Peter Bergers och Thomas Luckmanns teorier om sociala verkligheter, Charles Glocks deprivationsteori och Bergers teori om en religiös marknad i relation till sekulariserade samhällen. För att uppfylla arbetets syfte och undersöka hur materialet relaterar till nämnda teorier har retorikanalys använts som arbetsmetod. Metoden har sedan tjänat för att identifiera olika retoriska element i materialet. Arbetets slutsatser har därefter dragits utifrån materialets retoriska utformning relaterat till det teoretiska urvalet. Därigenom har det kunnat konstaterats att Vakna! som missionsmaterial visar tydliga tecken på att vara anpassad till de pluralistiska förhållanden som råder på en religiös marknad. Det har även visat sig att det förekommer egenskaper hos individer som kan tänkas öka mottagligheten för det budskap som framförs i Vakna!

10 REFERENSLISTA

10.1 Litteratur

- Berger L. Peter (1967). *The sacred canopy – elements of a sociological theory of religion*. The Anchor Books
- Berger L. Peter, Luckmann Thomas (1966). *The social construction of reality – A treatise in the sociology of knowledge*. London: Penguin books
- Bibeln. Övers: Bibelkommissionen (2000). Örebro: Libris förlag
- Furseth Inger, Repstad Pål (2005). *Religionssociologi – en introduktion*. Författarna och Liber AB
- (A)Gustafsson Göran (1997). *Tro, samfund och samhälle – Sociologiska perspektiv*. Örebro: Bokförlaget Libris.
- (B)Gustafsson Ingmar, Samuelsson Bengt, Sundberg Per (1983). *Nyreligiösa rörelser i Sverige : en kort presentation*. Göteborg: Gothia
- Hallencreutz Carl F (1991). *Missionsvetenskapliga perspektiv*. Uppsala: Teologiska institutionen.
- Holden Andrew (2002). *Jehovah's witnesses – Portrait of a contemporary religious movement*. Abindon/New York: Routledge
- Liedgren Dobronravoff Pernilla (2007). *Att bli, att vara och att ha varit – om ingångar i och utgångar ur Jehovas vittnen i Sverige*. Lund: Lunds universitet.
- Morgan David (2005). *The sacred gaze – Religious visual culture in theory an practice*. Berkeley och Los Angeles: University of California press
- Mooney Annabelle (2005). *Rhetoric of religious "Cults" - Terms of use and abuse*. New York; Basingstoke: Palgrave Mcmillan.

Renberg Bo (2007). *Retorik-analys – En introduktion*. Lund: Författaren och Studentlitteratur.

Bibel- och traktsällskapet. Vaktornet(2002). *Skolan i teokratisk tjänst: utbildning till nytta för dig*.

Stoor Thomas (2002). *Mellan mission och dialog – Kristna trossamfund och mötet med det mångreligiösa Sverige*. Skellefteå: Artos & Norma bokförlag

Svanberg Ingvar, Westerlund David(red) (2008). *Religion i Sverige*. Författarna och Dialogos förlag.

10.2 Internet

<http://www.jw.org/sv/>

10.3 Arbetsmaterial

Watch tower Bible and tract society Pennsylvania(2012). *Vakna! januari 2012 – Fungerar det att vara ärlig?*

Watch tower Bible and tract society Pennsylvania(2012). *Vakna! februari2012 – Vad bör man veta om sociala nätverk*

Watch tower Bible and tract society Pennsylvania(2012). *Vakna! mars 2012 – Varför är folk så arga?*

Watch tower Bible and tract society Pennsylvania(2012). *Vakna! april 2012 – Styvfamiljer hur de kan lyckas*

Watch tower Bible and tract society Pennsylvania(2012). *Vakna! maj 2012 – Ropet på rättvisa finns det någon som lyssnar?*

Watch tower Bible and tract society Pennsylvania(2012). *Vakna! juni 2012 – Är din mat säker?*

Watch tower Bible and tract society Pennsylvania(2012). *Vakna! juli 2012 – Kan vår värld förändras?*

Watch tower Bible and tract society Pennsylvania(2012). *Vakna! augusti 2012 – Ska våldet någonsin ta slut?*

Watch tower Bible and tract society Pennsylvania(2012). *Vakna! september 2012 – Domedagen fakta, fiktion & fantasi*

Watch tower Bible and tract society Pennsylvania(2012). *Vakna! oktober 2012 – Hur man lyckas i skolan*

Watch tower Bible and tract society Pennsylvania(2012). *Vakna! november 2012 – Ensamföräldrar kan klara av utmaningen!*

Watch tower Bible and tract society Pennsylvania(2012). *Vakna! december 2012 – Vad har hänt med tålamodet*